

Marken nyεgãan Yesu maama man Nelmuoyamma

Marke nyεgãan u σεβε-i a vii *niεraamba baa-yo, u saa nyεgẽn-yo hã *Yuifubaa. Σεβε domma-na, u waan-ma wuɔ Yesu-i Diilon-Biεno. Nga wuɔ Yesu saa tuɔ taara nuɔmba gbãana suɔ u sinni-i a ce u taa u hinu u bɪ u fεε «*Molon-Biεno». U juɔ ku yaa aa sire, ku suɔ kaala dei wuɔ Diilon-Biεno.

*Nsãa-Batisin tigiin nuɔmba-i dumaa hã Yesu-i, Marke duɔn u σεβε-i baa ma yaa-i, aa suonu-mei baa Yesu batisemman-kũngu-i, ka cor baa *Sitãnin taa u taara u guɔl u gbeini-i dumaa *hiekuraangu-na. Un hilaa mafamma-na, u wan-ma kaala-mei wuɔ binũngu sa yii baa Yesu-i: Duɔ bɪ uman wuɔ u nyaanu-yuɔ kutieno sie gbãa yagar; duɔ cira jeiɔ man sire, u bi sire; duɔ donya *jina man u bi ta; duɔ pir ambabalma man, ma bi halan (sap. 1.1–8.30). Yesun gbuɔya u *hãalãbiemba-i baa u kuliin-maama-i kusuɔn-nu, u nungu hii-ma (sap. 8.31–10.52).

U piraan u σεβε-i baa Yesu kuliin-maama yaa-i. U suurma-i *Yerusalemu-i-na, nuɔn ban jaarã-yuɔ fafamma dumaa, Yuifu ba yuntaaman bigãan-yo dumaa, ban gbuu-yo *daangu-na dumaa ko-yo, aa Diilon un siire-yuɔ dumaa, u nungu hii-ma hiere (sap. 11–16).

*Nsãa un tigiin Yesu jomma-i dumaa
(Matie 3.1-12; Like 3.1-18; Nsãa 1.19-28)*

1 Yesu *Kirsaa *Neldɔdɔlma duɔŋ bande yaa nuɔ-i. U yaa Diilonɔ-Bieŋo-i.

2 Ma duɔŋ ŋaa maŋ bi nyegãaŋ dumaa *Isayi* sebɛ-i-na wuɔ: «Diilonɔ ciera:

«*Mi ka puɔr mi pɔpuɔrbilonɔ ta ŋ yaan-na ka cãa ŋ hũmelle-i.*†

3 U ka kã ka tuɔ hohuola baa nuɔmba-i *hĩkuraanɔgu-na wuɔ:

«*Migãaŋ Itienɔ hũmienɔ-i.*

Cãaŋ-yaŋ na viinu-yɛi.»‡»

4 Pɔpuɔrbilonɔ faŋo yaa juɔ jo Nsãa-i, a ji kã ka waa hĩkuraanɔgu-na tuɔ piiye baa nuɔmba-i wuɔ: «Naanaŋ na cilɔbabalaŋo-i aa na jo na ji *batisen, ku yaa Diilonɔ ka hur na ãmbabalma-i.» 5 Yudetaamba-i hiere ka hel baa Yerusalemutaamba-i ba taa ba kã u wulaa ba kã ba waŋ ba cãlmuɔ-i baa-yo aa u tuɔ batisen-ba *Yurdɛ nuoraanɔgu-na.

6 Nsãaŋ taa u dii jonɔgoruo maŋ, baa sũo-yo baa nyɔgɔmɛkuɔsinni, aa tuɔ pɛyɛ u nɛgelle-i baa cãanuŋ-kpãŋkpaanɔgu. U taa u wuo dũŋgbɛrmba, baa sɔllu. 7 U taa u piiye baa nuɔmba-i wuɔ: «Molo ka jo mi huonɔgu-na. Kutienɔ fɔŋgũɔ jĩɛnya mɛi wuonɔ-i, mɛi saa piɛra u natãanɔgu-i. 8 Muɔmi batisen-na baa hũmma yon, ŋga fuɔ duɔ jo, u ka batisen-na baa *Diilonɔ-Yalle.»

Yesu batisemma-i

(Matie 3.13–4.11; Like 3.21-22; 4.1-13)

* 1:2 Isayi: Ku birii a saanu baa cerma. Girekimma-na ba naaraaya *Isayi yerre-na wuɔ *Diilopɔpuɔrbilonɔ. † 1:2 Malaki (Malachie) 3.1 ‡ 1:3 Isayi (Ésaïe) 40.3

9 Nsãa un waa *Yurdɛ-i-na tuɔ *batsen nuɔmba-i, Yesu wuɔ hel Nasarɛti-i-na, dii *Galile mara-i-na a kã u wulaa u ka batsen-yo. 10 Un baatsen aa u tuɔ hel hũmma-na, wuɔ u ne da dɔrɔ puurii aa *Diilon-Yalle hel konhurun temma jo ji diire-yuɔ. 11 Baa nu molo piiye dɔrɔ-i-na wuɔ: «Mi Biɛno yaa nuɔno-i, ɲ maama sa suɔ aa dɔlnu-mie; nuɔnei fiɛn mi huɔŋga-i.»

12 Diilon-Yalle pãŋ ce Yesu ta kã *hiɛkuraan-nu. 13 Un kãa, *Sitãni wuɔ ka tuɔ tãal-o duɔ guɔl u gbeini-i. U cie yinni komuɔŋa hãi bĩmbaamba hɔlma-na. *Dɔrɔpuɔrbiemba taa ba kãyã-yuɔ.

*Yesu biɛ nuɔmba naa cu u huɔŋ-nu
(Matie 4.12-22; Like 4.14-15; 5.1-11)*

14 Huɔŋgu nanɲu juɔ hi, baa bel Nsãa-i dii-yo kaso. Yesu wuɔ sire kã *Galile-i-na ka tuɔ wan *Neldɔdɔlma-i baa nuɔmba-i. 15 U taa u piiye wuɔ: «Ku hii, *Diilon-bãanɲu piyaa. Naanan na cilɔbabalaŋo-i aa na siɛ Neldɔdɔlma-i.»

16 Yiingu nanɲu-na, wuɔ ji bella Galile dalanɲa nunɲu-i tuɔ wuɔ u kã, a ka da gbosobaa-ba namba nan juɔno; nɛliɛno baa u hãanɔ. Ba bĩ mɔlno-i Simɔ aa bĩ hãanɔ-i Andere. 17 Yesu wuɔ gbɛ-ba wuɔ: «Juɔŋ i ta, mi ka ce-na nelbilien-gbosobaa namaa.» 18 Baa bi pãŋ nanna ba jɔnaamba-i aa cu u huɔŋ-nu. 19 Ba'a ba kã yaanɲa-na, a da naacolno nanɔ-i ba bĩ-yo Sebede, u fiɛnaana baa u bɛpuɔmba hãi beɲo nanɔ-na ta ba migãan ba jɔnaamba. Ba bĩ bɛpolno-i Sake, aa bĩ hãanɔ-i Nsãa. 20 Yesu wuɔ bĩ-ba. Baa yan tuonɔ-i beɲo-na baa maacembiemba waa, aa sire cu u huɔŋ-nu.

Yesu duɔnya jina nanjo
(*Like 4.31-37*)

²¹ Ku huonɔgu-na, Yesubaa-ba ji kã Kafarnamu. *Yitiɛnanɔgun juɔ hi, Yesu wuɔ kã *Diilonelhãalãdũngu-na ka tuɔ wan Diilon-nelma-i u pigãan nuɔmba-i. ²² U taa u piiye baa bibɛsinni u yan *ãnjinaamma pigãataamba-i; a ce dumaanɔ-na, u nelma taa ma suurnu nuɔmba-i ma cor. ²³ Naacolɔ nanjo waa ba hɔlma-na, *jina waa u yungu-na. Wuɔ kaasɔn wuɔ: ²⁴ «Nasaretitaan Yesu, i ciɛ-ni niɛ? N juɔ da n ji kɔsuɔn-ye wuɔ bige-i ciɛ? Mi suɔ-ni; Diilon-nolɔ yaa nuɔnɔ-i.»

²⁵ Yesu wuɔ nuola-yuɔ wuɔ: «Suuye n nunɔgu-i aa n cor hel naacolɔ-na.» ²⁶ Jina wuɔ gbuu sagalla naacolɔ-i aa naa kaasɔn da gbagaga aa suɔ hel-yuɔ. ²⁷ Kuɔ ce nuɔmba-i hiere gberɛ, baa ta ba yuu ba-naa wuɔ: «Bige-i dumandɛ-i? Naacolɔ daayo hii dɛ! Anfɛlɛnɔ-i daayo-i. Halle baa jinabaa-ba-i hiere ba nu u nunɔgu-i.» ²⁸ Kun ciɛ dumaanɔ-na, Yesu yer diɛ pãn gbuo *Galile-i hiere.

Yesu siire jaamba bɛi
(*Matie 8.14-17; Like 4.38-41*)

²⁹ Ku huonɔgu-na, Yesu wuɔ hel *Diilonelhãalãdũngu-na, fuɔ baa Sake baa Nsãa, a kã Simɔ ba\$ dumellen. ³⁰ Simɔ cura saa waa hinni; u kũɔma naa gbuu huol da pãmpãmpãn, u galla. Ba himma-i, baa tũnu Yesu-i wuɔ ciɛn daayo si dii hinni. ³¹ Yesu wuɔ kã ka bel u nan-na u sire; terduɔngu fanɔgu-na, fafal muɔ pãn da-yuɔ. Wuɔ sire tuɔ ce ba nersinni-i.

§ 1:29 Ku birii a saanu baa cerma. Ma nyɛgãan girekimma-na wuɔ: Ba kãa Simɔ baa Andere ba dumellen.

³² Bãanɔŋ juɔ suur huɔŋgu maŋ nuɔ-i, nuɔmba kã baa jaamba-i baa jina ba nuɔmba-i hiere Yesu wulaa. ³³ Nuɔmba-i hiere nelle-na baa hel kã ka yu dumelle yaanɔ-i. ³⁴ Yesu wuɔ sire jaamba bɔi ba jarma-na, aa bi donya *jinabaa bɔi hiel-ba nuɔmba-na. Jinabaa-ba taa ba suɔ Yesu-i, a ce dumaanɔ-na u saa tuɔ yan ba ta ba da ba piye.

*Yesu wuɔra Galile-i-na u waŋ Diilonɔ-nelma-i
(Like 4.42-44)*

³⁵ Ku cuo kaala-i-na, Yesu wuɔ naar sire cicãnjãale-na kã hieŋ-nu ka tuɔ cãrã Diilonɔ-i. ³⁶ Simɔ-i baa u nabentaambaŋ juɔ sire naa-yo, baa hel ta ba taara-yuɔ. ³⁷ Baŋ kaa da-yo, baa cira: «Itie, nuɔmba-i hiere ba taara-nie.»

³⁸ Yesu gbɛ-ba wuɔ: «Yaan i ta i halan bande-i-na mi bi ka waŋ Diilonɔ-nelma-i nilieŋa maŋ dii kɔtɔnni-na; mi jommaŋ-yunɔ yaa kufanɔ-i.»

³⁹ Ba taa ku'i nuɔ-i a wuɔra gbuo *Galile *Diilonelhãalãdũnni-i hiere u tuɔ waŋ Diilonɔ-nelma-i aa tuɔ donya *jinabaa-ba-i nuɔmba-na.

*Yesu siire wontorŋo nanɔ
(Matie 8.1-4; Like 5.12-16)*

⁴⁰ Yiinɔŋ nanɔ-nanɔ, *wontorŋo nanɔ kãa ka dũuna Yesu caanɔŋ-na aa cira: «Itie, da ŋ ta ŋ taara mi jarma ta-mie, ku sie yar-ni.» ⁴¹ U hujarre gbuu bel Yesu-i. Wuɔ haa u nanɔ-i yuɔ aa naa cira: «Mi taara ŋ jarma ta-nie.» ⁴² Naacolŋo jarma pãŋ ta-yuɔ terduɔŋgu fanɔ-na. ⁴³ Yesu wuɔ hã-yo hũmelle-i aa naa waŋ-ma kuola-mɛi baa-yo wuɔ: ⁴⁴ «Baa tũnu nelieŋo baa-ma de! Yan aa ŋ kã *Diilongãntieŋo wulaa u ka ne-ni, aa ŋ pã niikonni maŋ dii pãmma ŋ hã-yo u migãan ŋ yun-maama-i ŋaa

Moisiŋ nyεgāaŋ-ma dumaa , ku yaa nuɔmba ka suɔ wuɔ ɲ jarma taa-nie.» ⁴⁵ Naacolŋo taa ku yaa nuɔ-i, u saa ka gbāa fiinaŋ, wuɔ wuɔra waŋ-ma baa nuɔmba-i hiere. A ce dumaanŋo-na, Yesu wuɔ kã ka t̄ɛna u deŋ dii h̄ieŋ-nu u sa siε suur nilieŋa-na. Uŋ fiε ce mafamma-i, nuɔmba ta ba hel terni-na hiere ba kã u wulaa.

2

Yesu siire murgu naŋo (Matie 9.1-8; Like 5.17-26)

¹ Yesuŋ siire *wontorŋ daayo-i, ku saa da yinni wuɔ bir kã Kafarnamu-i-na. Nuɔmbaŋ juɔ nu-ma wuɔ u juɔ, ² baa kã ka suur yu uŋ waa d̄uŋgu maŋ nuɔ-i ka hel baa ḡoŋḡuɔŋgu-i hiere, halle gboluon-munj̄inammu saa waa. Yesu wuɔ don tuɔ waŋ Diilonŋ-nelma-i baa-ba. ³ Ba juɔ'a ba ne da nuɔmba naa t̄uyāa murgu naŋo-i ta ba jo baa-yo Yesu wulaa. ⁴ Baŋ juɔ ji da nuɔmba yuu d̄uŋgu-i dumaanŋo-na, ba saa da munsuurmu. Baa nyugūŋ d̄uŋgu d̄orɔ-i-na, a ne Yesuŋ waa holma maŋ nuɔ-i aa kaas̄iŋ d̄uŋgu-i a dii jeiŋo-i baa u kuugallaŋgu-i hiere. ⁵ Yesu wuɔ ne da ba haa ba naŋga-i yuɔ cor. Wuɔ gb̄ε ba jeiŋo-i wuɔ: «Mi j̄lε, ɲ āmbabalma hurii hiere.» ⁶ *Anj̄inamma pigāataamba namba waa t̄ɛna terieŋgu-na. Ba nuɔ mafamma-i ce nie? Baa don ta ba j̄oguɔŋ wuɔ: ⁷ «Bige-i cie naacolŋ daayo tuɔ tuora Diilonŋo-i tuoraŋ daama temma-i? Da ma hel Diilonŋo-na, hai gbāa hur u nanaŋ āmbabalma?» ⁸ Yesu wuɔ p̄aŋ suɔ ba huɔya-maama-i, wuɔ cira: «Bige-i cie na ta na j̄oguɔŋ

* **1:44** Niεŋ Buolmaŋ-sebe-i-na (Lévitique) 14.2-32.

nel daama temma-i na hɔmmu-na? ⁹ A hur u āmbabalma-i, baa a ce u sire biɛ u kuugallaŋgu-i tuɔ wuɔ-i, ma hāi-i-na, namaa daa hama-i ce fɛu yan? ¹⁰ Nga mi ka sire naacolŋ daayo-i ku yaa na ka suɔ wuɔ Diilonŋo hāa *Molon-Bieŋo-i ku fɔŋgũɔ-i u tuɔ hur nelbiliemba āmbabalma-i.» Aa naa gbɛ murgu daayo-i wuɔ: ¹¹ «Sire ŋ biɛ ŋ kuugallaŋgu-i ŋ kũŋ, muɔmɛi waan-ma duma.» ¹² Naacolŋ wuɔ bi pāŋ sire nuɔmba yufelle-na a biɛ u kuugallaŋgu-i ta tuɔ kũŋ. Kuɔ ce nuɔmba-i hiere gbɛɛ, baa ta ba gbɛliɛŋ Diilonŋo-i aa ta ba piiye wuɔ: «Iŋ huɔŋ, i saa da nel daama temma dede.»

Yesu biɛ Levi
(*Matie 9.9-13; Like 5.27-32*)

¹³ Ku huonŋu-na, Yesu wuɔ ji bir kā *Galile dalanga-na. Nuɔmba kũɔl ba-naa kā u wulaa. Wuɔ tuɔ wan Diilon-nelma-i u pigāan-ba. ¹⁴ Wuɔ u cor a da Alfe bieŋo maŋ *nampohũutienŋo-i, u tɛnaana u maacemman-dũŋgu-na. Ba taa ba bi-yo Levi. Yesu wuɔ cira: «Levi, sire i ta!» Levi wuɔ bi sire cu u huon-nu.

¹⁵ Nuɔmba bɔi taa ba nyaanu Yesu-i. Yiinŋu nanŋu-na, wuɔ ji kā Levi wulaa ba ka ta ba wuo ni-iwuoni baa u *hāalābiemba-i. Nampohũutaamba waa bɔi a naara āmbabalmanciraamba namba. ¹⁶ *Anjinamma pigāataamba maŋ waa *Farisɛbaa-ba-i, ba daa mafamma-i ce niɛ? Baa ta ba piiye baa u *hāalābiemba-i wuɔ: «Bige-i ciɛ na hāalātienŋo tuɔ wuo ni-iwuoni-i baa nelbabalaan daaba temma-i?» ¹⁷ Yesu wuɔ nu ban piiyen; wuɔ wan baa-ba wuɔ: «Da ŋ waa hinni, ŋ ka ce bige-i perruntien terien-nu? Mi saa jo nelfafaan maa-na, ŋga mi juɔ nelbabalaan maa-na.»

*Kuucɔlaŋgu saa saaya ku guɔl baa kuufɛliɛŋgu-i
(Matie 9.14-17; Like 5.33-39)*

¹⁸ Yiingu nanɔŋu-na, *Nsāa-Batisei *hāalābiemba-i baa *Fariṣṣɛbaa-ba naa dii sūŋgu. Baa jo ji yuu Yesu-i wuɔ: «Bige-i ciɛ Nsāa hāalābiemba-i baa Fariṣṣɛbaa-ba ta ba dii sūŋgu aa naŋ hāalābiemba sa dii?»

¹⁹ Yesu wuɔ cira: «Namaa daa dɔrbiɛŋo jɛnaamba gbāa dii sūŋgu a ne da dɔrbiɛŋo dii ba hɔlma-na wɛi? Na suyaa wuɔ ma siɛ gbāa ce! ²⁰ Nga yiingu dii baa yiingu, ba ka bel dɔrbiɛŋo-i ta baayo. Kufanɔŋu yiingu'i nuɔ-i baŋ ka dii sūŋgu-i.»

²¹ Aa naa cira: «Ba sa taalnu kompafɛlɛŋga a nar jonɔrɔcɔlɔŋo. Da ŋ ce-ma, kompafɛlɛŋga ka taalnu jonɔrɔcɔlɔŋo-i naara. ²² Aa ba sa bi dii duvɛnfɛlɛŋo-i cirɔpɔcɔlɔŋ-na. Umanɔ duɔ ce-ma, cirɔpuɔ ka muonu aa duvɛŋo tiraa kūnna. Duvɛnfɛlɛŋo gbɛ baa cirɔpɔfɛlaamba.»

*Yitɛnanɔŋu maama-i
(Matie 12.1-8; Like 6.1-5)*

²³ *Yitɛnanɔŋu nanɔŋu-na, Yesubaa-ba taa ba karnu sonni nanni-i ba cor. U *hāalābiemba ta ba kar bile-i ba wuo ba kā. ²⁴ *Fariṣṣɛbaa-ba ta ba piiye baa Yesu-i wuɔ: «Bige-i ciɛ ŋ hāalābiemba ta ba ce kumanɔ saa saaya cemma yitɛnanɔŋu-na?»

²⁵ Yesu wuɔ gbɛ-ba wuɔ: «Nyulmu naŋ bilaa *Davidi-i baa u nuɔmba-i wuɔ ce kumanɔ, ma sɪ na kalaan-ku Diilonɔ-nelma-na kɛ?» ²⁶ U suurii Diilonɔ-dūŋgu-na Abiyataarɔ waa *Diilɔjigāntaamba yuntienɔ-i huɔŋgu manɔ nuɔ-i, a biɛ Diilonɔ-buruo-i wuo-yo. A ne da a saa baa miɛ Diilonɔ-hūmelle-i,

* **2:25** Niɛŋ Samiel sebɛdɛlɛlɛŋo-na (1 Samuel) 21.2-7.

bamaŋ si dii *Diiløjigãntaamba, ba saa saaya ba wuo buruo faŋo-i. Nga Davidi suurii biɛ-yo wuo, aa bi hã u nuɔmba wuo.»

²⁷ Uŋ waan mafamma-i, wuo cira: «Ku saa ce ŋaa Diilonjo hielaa nelbilonjo-i a hã yitienanɔu de! Nga u hielaa yitienanɔu yaa hã nelbilonjo. ²⁸ A ce dumaanjo-na, *Molon-Bienjo yaa yitienanɔu tienjo-i.»

3

Yesu siire nagãduɔla naŋo (Matie 12.9-14; Like 6.6-11)

¹ Ku huonɔu-na, Yesu wuo ji bir kã *Diilonelhãalãdũŋgu-na. Naacoljo naŋo waa ba hɔlma-na u naŋga naa minan. ² *Farisiɛbaa-ba tiena ta ba ne Yesu-i wuo duɔ sire naacolj daayo-i *yitienanɔu-na ba ka da ãntãalãmma haayuo. ³ Yesu wuo gbẽ naacoljo-i wuo: «Sire ŋ ji yiera nuɔmba yaanɔga-na.» Naacolj wuo sire kã ka yiera. ⁴ Yesu wuo yuu-ba wuo: «A saa baa miɛ Diilon-hũmelle-i, bige-i faa cemma yitienanɔu-na? Anfafamma'i faa cemma waa ãmbabalma? Da ŋ da molo yii duɔ ku, ku saaya ŋ kor kutienjo-i waa ku saaya ŋ yaŋ u ku?» Ba saa seŋ sũnuŋgu yuo. ⁵ Ba hɔdor diɛ du Yesu huonɔga-i, wuo wuɔra ne ba yammu-i aa naa gbẽ naacoljo-i wuo: «Fara ŋ naŋga-i.» Naacolj wuo bi fara u naŋga-i, kaa bir ka temma-i. ⁶ Farisiɛbaa-ba pãŋ hel ka ta ba da banna baa *Erɔdi baamba-i Yesu komman-kũŋgu-na.

Nuɔmba kũɔlã ba-naa jo Yesu wulaa

⁷ Ku huonɔu-na, Yesu wuo ji ta baa u *hãalãbiemba-i a kã Galile dalanɔga-na. Nuɔmba kũɔl ba-naa cu ba huon-nu. Banamba taa ba hel

*Galile, banamba *Yude,⁸ banamba *Yerusalemu, banamba Idume, banamba karnu *Yurdē-i jo, banamba hel nilēiŋa maŋ Tiir baa Sidō-i a kətōnni-na. Baa nuɔ Yesu maama-i ku'i ciε ba kūɔl ba-naa ta ba jo u wulaa dumaanjo-na. ⁹ Baŋ juɔ ji yu-yuɔ dumaanjo-na, wuɔ waŋ baa u hāalābiemba-i wuɔ ba ne beŋo naŋo hā-yo, jaamba baa ji tiŋŋ-yo nanna. ¹⁰ U taa u sire-bei bōmbōŋ a ce ba ta ba nii-yuɔ hiere da ba yiεya-yuɔ. ¹¹ *Jinabaa-baŋ waa bamaŋ nuɔ-i, da ba da Yesu-i ba kā ka dūuna u yaanŋa-na aa piye da gbagaga wuɔ: «Diilon-Beiŋo yaa nuɔŋo-i kelkel!» ¹² Da ba waŋ mafamma-i, Yesu siel u yufienja-i a waŋ baa-ba wuɔ ba baa waŋ u sinni-i baa molo.

*Yesu fiɛlaa pɔpuɔrbiemba
(Matie 10.1-4; Like 6.12-16)*

¹³ Ku huonŋu-na, Yesu wuɔ kā ka nyugūŋ tānūŋu naŋgu-na aa naa bī u yufellen-nuɔmba kā u wulaa. ¹⁴ Baŋ kāa, wuɔ hiel nuɔmba cīncieluo ba hāi bei a ce-ba u *pɔpuɔrbiemba. U hielaa-ba ba da ba waa u caaŋ-nu u tuɔ puɔr-ba baa *Neldɔdɔlma-i ¹⁵ aa duɔ hā-ba himma ba ta ba donya *jinabaa-ba-i nuɔmba-na.

¹⁶ Uŋ hielaa nuɔmba cīncieluo ba hāi maŋ, ba yireiŋa yaa daaya: Simɔ, Yesu taa u bī Simɔ faŋo-i Pier, ¹⁷ baa Sebede bεmba-i ba hāi-i-na Sake-i a naara Nsāa-i, Yesu taa u bī-ba wuɔ «Buwanerjesi», ku yunŋu yaa diilon-naarmaŋ-bεmba, ¹⁸ baa Andere, baa Filipu, baa Batelemi, baa Matie, baa Toma, baa Alfe bieŋo-i Sake, baa Tade, baa Simɔ maŋ taa u kuye u nelle maama-i ¹⁹ a naara *Yuda-Isikaro maŋ juɔ hel Yesu huonŋu-na.

Yesu hilaa baa u himma-i hie?
(Matie 12.22-32; Like 11.14-23; 12.10)

²⁰ Ku huonɔŋu-na, Yesu wuɔ ta kũŋ baa u *hãalãbiemba-i. Baŋ kaa hi, nuɔmba tiraa kã ka yu-bɛi a ce halle ba sa da ba fɛrɛ wuo niiwuoni-i.

²¹ U nyu-i baa u hãmbaŋ nuɔ mafamma-i, baa ta ba piye wuɔ u yunɔŋu si dii; aa sire wuɔ ba ka bel-o kũŋ baa-yo.

²² A ne da *ãnjĩnamma pigãataamba namba naa hel *Yerusalemu-i-na jo. Bafaŋ baa ta ba piye wuɔ: «*Jĩna ba yuntienɔ-i *Belsebul* yaa dii u yunɔŋu-na. U yaa hãa-yo himma-i u tuɔ gbã u donya jĩnabaa-ba-i nuɔmba-na.» ²³ Baŋ piyenɔ dumaanɔ-na, Yesu wuɔ bĩ ba jo ji tuɔ piye baa-ba wuɔ†: «Namaa daa *Sitãni siɛ tuɔ donya fuɔ fɛrɛŋ-baamba-i wɛi? ²⁴ Nelle maŋ di nuɔmba bigãaŋ ba-naa, yiŋgu dii baa yiŋgu, nelle fande ka muonu. ²⁵ Aa da na bi da dumelle maŋ di nuɔmba sa dɔl ba-naa, yiŋgu dii baa yiŋgu dumelle fande ka muonu. ²⁶ Sitãni duɔ bir tuɔ gãŋ baa fuɔ fɛrɛŋ-baamba-i, da ba gãŋ bɔrɔ hiere, u fõŋgũɔ ce niɛ aa cɔ u wulaa? ²⁷ Hai moloŋo-i gbãa suur u nabiɛŋ dũŋgu-na a biɛra u bĩmbĩnni-i hel baa-ni aa u nabiɛŋo yaŋ-yo dumaa? Nga kutienɔ duɔ bel u nabiɛŋo-i vaa-yo igɛna, u gbãa suur biɛra u bĩmbĩnni-i hiere ta baa-ni.»

²⁸ Yesuŋ waanɔ mafamma-i, wuɔ gbɛ-ba wuɔ: «Yaan mi waŋ ninsoŋo-i baa-na: Nelbiliembaŋ ciɛ ãmbabalma maŋ cor hiere, halle baa baŋ waŋ ãndaparni maŋ ba hã Diiloŋo-i, Diiloŋo gbãa ce

* **3:22** *Sitãni yerre nande yaa *Belsebul. † **3:23** Ku birii a saanu baa cerna. Ma nyɛgãaŋ girɛkimma-na wuɔ:... ba jo ji tuɔ naŋ gbãncinɔ daani-i baa-ba wuɔ...

jande bei aa yan ma ti. ²⁹ Nga uman duɔ tuora *Diilonɔ-Yalle-i, kutienɔ cālāa bɔi cor; jande siɛ gbāa ce-yuɔ.»

³⁰ Ban taa ba piiye wuɔ jina dii Yesu yungu-na, ku'i ciɛ u tuɔ wan mafamma-i baa-ba.

Yesu nyu-i baa u hamba kaa u wulaa
(*Matie 12.46-50; Like 8.19-21*)

³¹ Ku huonɔgu-na, Yesu nyu-i baa u hamba jo u wulaa dii un waa kusuonɔ-nu a ji yiera fuoren aa puɔr wuɔ ba bi-yo hā-ba. ³² Nuɔmba waa bɔi tɛna ciilā Yesu-i. Ba jo ji gbɛ-yo wuɔ: «Itie, ɲ nyu-i baa ɲ hamba-i [a naara ɲ tūɔbaa-ba] dii yiera fuore-na ta ba cie-ni.»

³³ Yesu wuɔ cira: «Na suɔ mi nyu-i baa mi hamba-i wei?» ³⁴ Aa wuɔra ne nuɔmba yammu-i aa cira: «Mi nyu-i baa mi hamba yaa mi yaanɔga-na daaba-i. ³⁵ Na saa da, bamanɔ ciɛɲ Diilonɔ huonɔga-i, ba yaa mi hamba-i, ba yaa mi tūɔbaa-ba-i, ba yaa mi nyubaa-ba-i.»

4

Nuɔmban bel Diilonɔ-nelma-i dumaa
(*Matie 13.1-23; Like 8.4-15*)

¹ Ku huonɔgu-na, Yesu wuɔ ji bir kā Galile dalanɔga-na ka tuɔ wan Diilonɔ-nelma-i. Nuɔmba kūɔl ba-naa kā u wulaa. Wuɔ bel nyugūɲ tɛna beɲo nanɔ-na dii hūmma-na aa nuɔmba waa yiera nunɔgu-na. ² U piiye nelma bɔi baa-ba gbānciniɲ. Un'a u don, u gbɛ nuɔmba-i wuɔ: «Karaan na tūnni-i dei na nu: ³ Naacolɲo nanɔ kaa ka nan fūma u suonɔgu-na.

4 Fūma naŋo kã ka diire hūmellen-huɔŋ-na. Huriimba jo ji wuo-yo. 5 Unano kã ka diire tãmpellen-terien-nu. Hīema si dii bɔi terienɔ-na, a ce u pa yaŋ unano-i. 6 Uŋ paa dumaano-na, u kaasinni saa gbãa suur kã yaan-na. Bãanɔŋ juɔ ta ku jo huɔŋ-na, u kuol hiere kpɛmmu! 7 Unano kã ka diire hīen-nu. Hīenɔ tu suuye-yuɔ a ce u saa gbãa dii belle. 8 Uman diiriye suon-huɔŋga-na, munterfafammuna, u sire gbuu kpatalla: unano bien komuɔŋa baa cɪncielbaa, unano bien komuɔŋa sa-a-siei, unano bien komuɔŋa da-a-ndii.» 9 Uŋ waan mafamma-i, u cira: «Uman duɔ u ka nu, u nu!»

10 Baman taa ba nyaanu-yuɔ koko baa u *hãalãbien cɪncieluo ba hãi baamba-i, ban juɔ waa ba kula-i baa-yo, baa ta ba piye wuɔ ba saa suɔ u gbãɛini yaanɔ-i baa ni huɔŋu-i. 11 Yesu wuɔ cira: «Diilonɔ cie baa namaano-i. U *nellentesinni maama man fuyaa, u pigãan namaano-i baa-ma, ŋga ma piye baa banamba-i gbãɛiniŋ,

12 *a ce da ba ne-ma, ba sie da ma terienɔ-i, da ba nu-ma, ba sie suɔ ma yunɔ-i.*

Kuɔ maa naa kaala ba wulaa, baa naa cu Diilonɔ huɔŋ-nu

*aa ban cãlãa-yo baa man hiere, uu naa hiel-ma u huɔŋga-na.»**

13 Uŋ waan mafamma-i, wuɔ bir yuu-ba wuɔ: «Naŋ'a na saa suɔ gbãnalãan daaku yunɔ-i, na ka ce nie gbãa suɔ ninanni yunni-i? 14 Fūma yaa Diilon-nelma-i. 15 Banan hɔmmu dii ŋaa hūmellen-huɔŋga, da ba nu Diilon-nelma-i ma sa cɔ; ba yaŋ *Sitani jo ji hiel-ma aa yaŋ-ba. 16 Banan hɔmmu

* 4:12 Isayi (Ésaïe) 6.9-10

dii ηaa tãmpëllen-terienḡu, da ba nu Diilon-nelma-i, ma pãḡ dõlnu-bei ba hũu-ma. ¹⁷ Nga ma sie gbãa naḡ kaasinni. Wein da ma da kutaamba-i, sisõ da ba ji ta ba huol ba yammu-i ma maama-na, ba har jina. ¹⁸ Banḡ hõmmu dii ηaa hien-terienḡu; ¹⁹ da ba nu Diilon-nelma-i, ba yan añjõḡuõma-i baa gbein-maama-i a naara ba kusun-maama jo ji suuye-meĩ a ce dumaanõ-na ma sie gbãa dii belle. ²⁰ A ne da banḡ hõmmu dii ηaa munterfafammu; da ba nu Diilon-nelma-i, ba jãrã-meĩ hũu-ma nammu hãĩ a wuõ ma hũmelle-i diḡ saaya di wuõ dumaa. Kufanḡu taamba yaa dii ηaa fũma maḡ diyaa bien komuõḡa baa cĩncielbaa-ba-i, komuõḡa sa-a-sie-i a naara komuõḡa da-a-ndii-i.»

Fitin-ḡbãnalãanḡu
(*Like 8.16-18*)

²¹ Yesu wuõ tiraa yuu-ba wuõ: «Namaanõ-na, hai moloḡo-i duõ celiḡ fitinuõ-i u ce binḡkũḡu cure-yuõ? Sisõ u dii-yo munḡallammun-tuolen? Ma si da na celiḡ-yo, na haa-yo dõrõ ke? ²² Na saa da, ku weima si dii maman sie ji hel, aa ku nelma si dii maman sie ji nu. ²³ Uman duõ u ka nu, u nu!»

²⁴ Yesun waan mafamma-i, wuõ cira: «Naḡ nun nelma maḡ, taa na ne-ma torro. Nin fin baa kekerienḡu maḡ ḡ hã banamba-i, ba ka fi baa ku yaa a bi hã nuõḡo-i aa naara kuanḡu kuõ. ²⁵ Kun yeḡ baa uman, ba ka hã-yo naara, aa uman kuu si baa-yo, celle kũḡu maḡ dii baa-yo, ba ka hũu-ku aa yan-yo.»

Diilon-nellentesinni dii nie?
(*Matie 13.31-32; Like 13.18-19*)

26 Yesu wuɔ tiraa cira: «*Diilon-nellentesinni dii ŋaa neliɛŋo baa u dimma. U duu-ma, 27 aa kā ka tuɔ ce u deŋ-maama. Dimman paŋ dumaa baa maŋ vāa dumaa, u sa suɔ kunaŋgu kuɔ. 28 Hiema yaa ciɛŋ dimma pa ma fɛɛ, aa ce ma vāa a ji dii bienja. 29 Da ma ji vāa hi karma-i, u jo ji kar-ma.»

30 Aa tiraa cira: «I ka naŋ gbānalāaŋ haku-i a pigāaŋ Diilon-nellentesinniŋ yeŋ dumaa? I gbāa saa-ni baa bige-i? 31 I gbāa saa-ni baa mutardibelle, di yaa yuraanu yaŋ. 32 Ŋga da ŋ duu-de, di sire pa a hiel negemmu a maar niifiɛlu-i hiere, huriimba gbāa jo ji sɛ kamma muɔ.»

33 Yesu naaŋ gbāneŋ daani temma boi a pigāaŋ nuɔmba-i Diilon-nelma-i a saa baa ba nelnulle-i. 34 Yesu saa tuɔ waŋ Diilon-nelma-i aa u saa dii gbānalāaŋgu hɔlma-na. Duɔ puur duɔ piiye, gbānalāaŋgu, a puur duɔ piiye, gbānalāaŋgu. Ŋga da ba ji waa ba kula-i baa u *hāalābiemba-i u suɔ firnu-niɛ hiere baa-ba.

*Yesu yieraaya fafalmu
(Matie 8.23-27; Like 8.22-25)*

35 Bāaŋguŋ juɔ hir huɔŋgu maŋ nuɔ-i, Yesu wuɔ tiɛ dii beŋo-na aa gbɛ u *hāalābiemba-i wuɔ: «Yaan i karnu i kā bombor damaalɛi!» 36 U hāalābien baa yaŋ nuɔmba-i terieŋgu faŋgu-na aa naa suur baa Yesu-i uŋ waa beŋo maŋ nuɔ-i a ta ba karnu ba kā. Benni nanni bi waa terieŋgu-na, nuɔmba naŋ baa biɛ nifanni-i a cu ba huon-nu. 37 Ba'a ba ne da fafalmu naŋ temma siire ta mu pe hūmma-i mu dii beŋo-na. Hoi huɔŋgu-i baa huɔŋgu-i beŋ wuɔ tuɔ yii duɔ yu. 38 Yesu waa galla beŋo huon-yaŋga-na a kuo u yuŋgu-i yukuodaŋ-nu tuɔ duɔfūŋ. U

hāalābiemba pīŋ-yo aa cira: «Hāalātie, i tie yii die ku, aa nan waa galla ta ŋ duɔfūŋ ŋaa wɛima si dii.»

³⁹ Yesu wuɔ yiiye sire nuola fafalmu-i aa wan baa hūmma-i wuɔ ma ciire. Terduɔŋgu faŋgu-na, niɛ kã ka ciire. ⁴⁰ Wuɔ gbɛ u hāalābiemba-i wuɔ: «Bige-i korda-kūŋgu fuɔ? Ku ce ŋaa na saa haa na nanŋa-i Diilonɔ-na wɛi?» ⁴¹ Ba kūɔ maa pāŋ ta ma nyɛŋ, baa ta ba yuu ba-naa wuɔ: «Nɛliɛŋ hayo-i temma-i dumandɛ-i? Fuɔ dii niɛ aa duɔ nuola fafalmu-i baa hūmma-i ni kã ka ciire ni temma-i?»

5

Yesu duɔnya jīnabaa naacolɔŋo nanɔ-na (Matie 8.28-34; Like 8.26-39)

¹ Yesubaa-baŋ taa ba karnu dalanŋa-i ba kã bomborre maŋ nuɔ-i, ba bī nelle fande-i Geresā. ² Baŋ kaa hi huɔl, Yesu wuɔ u ne da naacolɔŋo nanɔ hilaa cīncuɔŋa-na tuɔ jārã-yuɔ. Naacolɔŋo faŋo-i *jīna waa u yuŋgu-na. ³ U taa u cɔ cīncuɔŋa yaa nuɔ-i. Ku bibiɛ saa waa umaŋ gbāa bella-yuɔ u tīɛna terduɔŋgu-na. Da ba fiɛ vaa-yo baa jɔlgɔbaa u karba. ⁴ Nuɔmba ciɛ u maama yar-ba. U waa da ba ce ba bel-o dii kɔllu u gbeini-na aa vaa u nammu-i baa jɔlgɔbaa wuɔ u baa kã teriɛŋgu. Da ba vaa-yo, u kar jɔlgɔbaa-ba-i aa kara kɔllu-i hiel-du u gbeini-na aa sire ta. ⁵ U waa da ŋ saa da-yo cīncuɔŋa-na, ŋ ka da-yo tānni-na. Bāanŋu-i baa isuɔŋgu-i uu dii tuɔ wuɔra u bīŋ yaa-i u kaasīŋ aa tuɔ ce tāmpīɛŋa-i u posol u fɛɛɛ.

⁶ Uŋ juɔ fara da Yesu-i, wuɔ gbar jo ji dūuna u yaanŋa-na ⁷ aa naa piiye da gbagaga wuɔ: «Yesu, Dɔrwuonɔ Biɛŋ nuɔ, mi ciɛ-ni niɛ? Jande, baa ce hɔdorre baa-mi; ne Diilonɔ-i aa ŋ yaŋ-mi.» ⁸ Yesu

wuɔ nuolaaya jina-i wuɔ u cor hel-yuɔ ku'i cie wuɔ tuɔ piye dumaŋo-na. ⁹ Yesu wuɔ yuu-yo wuɔ: «Ba bɪ-ni niɛ?»

Wuɔ cira: «I ciinu, ba bɪ-mi Sälle.» ¹⁰ Aa gbuu tuɔ cārā Yesu-i wuɔ u ce jande aa u baa donya-bei hiel-ba nelle-na.

¹¹ A ne da pɛrsälle nande waa ta di wuora tãnuŋgu-na. ¹² Jɪnabaa baa gbɛ Yesu-i wuɔ: «Jande, ŋ sa yaŋ i hel ka suur pɛrŋ daaba-na wɛi?» ¹³ Yesu wuɔ hã-ba hũmelle-i. Baa hel naacolŋo-na ka suur pɛrmba-na. Pɛrŋ daaba naa yu pɛrmba neifelle-i. Baa pãŋ ta ba gbar ba hiire ba kã ba suur dalanŋa-na ba kunu.

¹⁴ Nuɔmba waa ta ba ceŋ-ba. Baŋ juɔ da ba gbaraa ka kunu hiere dumaŋo-na, baa pisällã baa gbarunŋu; banamba kã nellen-huɔŋga-na, banamba kã sonni-na ka tũnu nuɔmba-i. Nuɔmba hel da ba ji ne. ¹⁵ Baŋ juɔ ji hi da naacolŋ daayo diyaa bimbinni tɛna da welewele Yesu caanŋu-na, korma pãŋ ta ma da-ba. ¹⁶ Bamaŋ waa da maŋ cie dumaa hiere, baa suur ma yaanŋa-na waŋma. ¹⁷ Nuɔŋ baa cārā Yesu-i wuɔ u ce jande aa u ta u halaŋ ba terienŋu-na. ¹⁸ Yesu wuɔ kã ka tuɔ nyugũŋ beŋo-na duɔ bir. Uŋ duɔnya jɪnabaa-ba-i naacolŋo maŋ nuɔ-i, wuɔ cārā-yuɔ wuɔ u yaŋ u kã baa-yo. ¹⁹ Yesu wuɔ waŋ baa-yo wuɔ: «Yaŋ aa ŋ kũŋ ŋ ka tũnu ŋ baamba-i Itien uŋ cie hujarre niɛ aa ce baa-ni dumaa.» ²⁰ Naacolŋ wuɔ ta ka tuɔ wuɔra Dekapol-na u waŋ Yesuŋ cie kumaŋ yuɔ hiere. Umaŋ duɔ nu nel daama-i, ma ce-yo gbɛɛ.

Yesu yieraaya cieŋo naŋ tãmma aa sire bikuloŋo naŋo

(Matie 9.18-26; Like 8.40-56)

21 Yesubaa-baŋ birii karnu dalanɣa-i kã bomborre nande-na, nuɔmba kũɔl ba-naa kã u wulaa dii hũmma nuŋgu-na. 22 *Diilonelhãalãdũŋgu yuntienɔ naŋo-i ba taa ba bi-yo Yarusi; wuɔ kã ka dũuna Yesu caaŋgu-na 23 aa naa cira: «Itie, mi bilonɔ ka ku mi wulaa, jande kã ŋ ka haa ŋ nammu-i yuɔ ŋ kor-o ŋ hã-mi.» 24 Yesu wuɔ kã ba ta. Nuɔŋ baa sire hiere ta ba kã baa-ba. Ba nogol Yesu-i terni-na hiere dumaa.

25 Ciɛŋo naŋo waa ba hɔlma-na, u tãmma taa ma kũnna ku bien cɪncieluo baa a hãi waa belle fandena. 26 U ciɛ perrumbaa-ba-i ji gbɛ. U gbeinɔ ji tɪ hiere aa ku migãaŋ ta ku hor-yuɔ ku kã. Perru boi mulãaŋ-yo. 27 Uŋ juɔ nu Yesu maama-i, wuɔ suur nuɔmba hɔlma-na a cor u huon-yanɣa ka yiɛya u jonɣoruo-i. 28 U taa u piiye u huon-na wuɔ: «Da mi gbãŋ hi u jonɣoruo-i yiɛya-yuɔ yon, mi kuraa.» 29 U tãŋ maa pãŋ yiɛra. Terduonɣu faŋgu-na, wuɔ pãŋ suɔ wuɔ fafalumu daa-yuɔ. 30 Hɔduonɣu faŋgu-na, Yesu wuɔ suɔ wuɔ fɔŋgũɔ naŋo hilaa fuɔ-i-na. Wuɔ miɛl yuu nuɔmba-i wuɔ: «Hai moloŋo-i yiɛyaaya-miɛ?» 31 U *hãalãbien baa cira: «Itie, nuɔmba yuu ta ba nogol-ni terni-na hiere ŋ bir ta ŋ yuu wuɔ: «Hai moloŋo-i yiɛyaaya-miɛ?»» 32 Yesu wuɔ yaŋ-ba aa tuɔ wuɔra u nira nuɔmba-na umaŋ yiɛyaaya-yuɔ. 33 Ciɛŋ daa uŋ suyaa wuɔ fafalumu daa-yuɔ, kuɔ ce-yo kũonyelle. Wuɔ piɛ dũuna Yesu caaŋgu-na aa naa waŋ ma yaanɣa-i hiere baa-yo; u saa fuo ma diei. 34 Yesu wuɔ cira: «Mi bilo, niŋ haa ŋ nanɣa-i miɛ, ŋ kuraa. Kã ŋ kã fiɛi; ŋ cɛraa ŋ ji nunu jarŋ daama-i.»

35 Yesuŋ taa u waŋ mafamma-i huonɣu man nuɔ-i, nuɔŋ baa hel Diilonelhãalãdũŋgu yuntienɔ

cīnggu-na ji ta ba piiye baa-yo wuɔ: «Baa yaŋ hāalātienjo mulien u fɛɛ, ŋ bilonjo jarma yaraa-yo.»

³⁶ Yesu wuɔ nu-ma. Wuɔ waŋ baa Yarusi-i wuɔ: «Baa tie holle. Haa ŋ nanŋa-i miɛ yon.» ³⁷ Aa naa bir nuɔmba-i hiere aa yaŋ Pier, baa Sake a naara Sake hāaŋo-i Nsāa ba yaa cu u huon-nu yon.

³⁸ Baŋ kaa hi cīnggu-i, baa da nuɔmba haa ba nammu-i ba yunnin ta ba kaal hiere. ³⁹ Yesu wuɔ suur aa naa gbɛ-ba wuɔ: «Bige-i maacemma-i na wulaa dumaanjo-i? Bilonjo saa ku, u duɔfūŋ.»

⁴⁰ Baa bir yaŋ aa ta ba cōmuɔŋ-yo. Wuɔ ce ba hel hiere aa naa ce fuɔ baa bilonjo bincuɔmba-i a naara u hāalābiemba'i suur bilonjon waa dūŋgu maŋ nuɔ-i.

⁴¹ Baŋ suurii, wuɔ bel bilonjo naŋ-na aa naa cira: «Talita kumi.» Ku yunŋu yaa wuɔ: Bilo, sire, muɔmɛi waan-ma dumaa! ⁴² Terduɔŋgu fanŋu-na, bilon wuɔ pāŋ sire tuɔ wuɔ. Kuɔ ce-ba gbɛɛ. Bilon daa u waa baa bien cīncieluo a hāi. ⁴³ Yesu wuɔ waŋ-ma kuola-mɛi baa-ba wuɔ ba baa waŋ nel daama-i baa molonjo. Aa naa cira ba hā bilonjo-i bīŋkūŋgu u wuo.

6

Nasarɛtitaamba cīnaana Yesu-i (Matie 13.53-58; Like 4.16-30)

¹ Ku huonŋu-na, Yesu wuɔ sire terien daaku-na baa u *hāalābiemba-i a kā ba nelle-na*.
² *Yitienanŋun juɔ hi, wuɔ kā *Diilonelhāalādūŋgu-na ka tuɔ waŋ Diilon-nelma-i. U nelma taa ma ce nuɔmba-i gbɛɛ, a ne da ba saa waa dɛi baa

* **6:1** Ba nelle yaa Nasarɛti. Niɛŋ Like 4.16.

yuliŋgu-i. Baa ta ba piiye wuɔ: «Fuɔ hila ba nel daama-i hie? Fuɔ kaa da nelnul daade-i hie baa hiŋ daama-i? ³ Ma si Maari biɛŋo maŋ fānaŋo-i, u yaa kɛ? Fuɔ hāaŋo naŋo yaa Sake-i, baa Yose-i, baa *Yuda-i a naara Simɔ-i. Halle u tūbaa-ba dii baa-ye tɛnaamma-na.» Kuŋ ciɛ dumaŋo-na ba saa gbāa hūu Yesu nelma-i. ⁴ Yesu wuɔ gbɛ-ba wuɔ: «Ba kāŋ *Diilopɔpuɔrbiloŋo-i terni-na hiere; ŋga u nellen-baamba-i baa u dūŋ-baamba sa kāŋ-yo.» ⁵ Kuŋ ciɛ dumaŋo-na, Yesu saa gbāa ce gbɛrɛ-weima terienŋu-na. Uŋ ciɛ kumaŋ, ku yaa ŋaa a haa u nammu-i jaamba namba-na a sire-bɛi ba jarma-na. ⁶ U nellen-baambaŋ'a ba saa hūu u nelma-i kuɔ ce-yo gbɛrɛ.

Yesu puɔraa u hāalābiemba-i
(*Matie 10.5-15; Like 9.1-6*)

Ku huonŋu-na, Yesu wuɔ ji ta baa u *hāalābiemba-i tuɔ wuɔra nilɛiŋa maŋ Nasarɛti kɔtɔnni-na u waŋ Diilon-nelma-i baa nuɔmba-i. ⁷ Yiinŋu nanŋu-na, wuɔ ji bɪ u hāalābiɛŋ cɪncieluo ba hāi baamba-i a puɔr-ba ba hā-ba-hāi aa hā-ba himma ba ta ba gbā ba donya *jinabaa-ba-i, ⁸ aa naa gboya-bɛi wuɔ ba tamma-na, molo baa biɛ biŋkūŋgu: Molo baa biɛ niwuoni, molo baa biɛ buɔra, molo baa biɛ gbeiŋa; kɛrɛ ba biɛ gborni yon. ⁹ Wuɔ ba dii naatɛnni aa molo baa biɛ jonŋorbaa-ba hāi. ¹⁰ U taa u bi piiye wuɔ: «Da na har dumɛlle maŋ nuɔ-i, na tɛna dumɛlle fande-na fuɔ na tamma. ¹¹ Da ba ka cira ba sa taara ba da na yufelle terienŋu maŋ nuɔ-i, na pir na nallu-i na ta, ku yaa ba ka suɔ wuɔ ba maacemma saa fa.»

¹² Hāalābiemba taa ku yaa nuɔ-i ka ta ba waŋ Diilon-nelma-i baa nuɔmba-i wuɔ ba nanna ba

cilɔbabaŋo-i. ¹³ Ba bi hii donya jɪnabaa bɔi nuɔmba-na aa hure namma jaamba bɔi-na sire-bei ba jarma-na.

*Ns̄aa-Batisiŋ kuu kuliŋgu maŋ
(Matie 14.1-12; Like 9.7-9)*

¹⁴⁻¹⁵ Huɔŋgu faŋgu-na, Yesu yer die wuɔra gbuo terni-i hiere. Banaŋ ba'a *Ns̄aa-Batise'i siire hel kuomba hɔlma-na jo, ku'i ciɛ u hi hiŋ daama temma-i. Banaŋ ba'a *Eli yaa siire jo. Banaŋ ba'a yiinataaŋ *Diilopɔpuɔrbilonɔ naŋo-i juɔ. *Erɔdi wuɔ nu-ma. U yaa waa *Galile yuŋgu-na. ¹⁶ Wuɔ cira: «Ns̄aa yaa-i! N̄ siɛ suɔ wuɔ mi ciɛ ba kar u yuŋgu-i, ŋga u'i siire jo daayo.» ¹⁷ Ninsie ninsie, fuɔ fɛɛ yaa naa ciɛ ba bel Ns̄aa-i dii-yo kaso Erodiyadi maa-na. Erodiyadi faŋo-i u mɔlɔ ciɛŋo'i waa aa wuɔ h̄u-u-yo mɔlɔ wulaa dii-yo. Ba taa ba b̄i mɔlɔ-i Filipu.

¹⁸ Uŋ h̄ȳȳaa u mɔlɔ ciɛŋo-i, Ns̄aa wuɔ waŋ-ma baa-yo wuɔ fuɔ uudiŋo s̄i. ¹⁹ Ciɛŋ wuɔ p̄aŋ cɔ Ns̄aa-i aa naa tuɔ taara-yuɔ baa komma. Ŋga ma saa naa waa ma gb̄aa ce. ²⁰ A haa hama-i nuɔ-i? Erɔdi taa u k̄aal̄ Ns̄aa-i. Uu naa suɔ wuɔ nelviŋo aa tiraa suɔ wuɔ Diilon-nolɔ, a ce dumaŋo-na u saa tuɔ siɛya-yuɔ. Ns̄aa nelma taa ma surnu-yuɔ ma cor. Ŋga u waa duɔ tuɔ piiye, Erɔdi holle p̄aŋ caar.

²¹ Erodiyadi maamaŋ'a ma ka fa dumaŋo-na, Erɔdi ji tuɔ ce u hommaŋ-yiŋgu ponsaŋgu aa b̄i u kuoyataamba-i, baa sorosi ba yuntaamba-i, baa Galile yuntaamba-i hiere. ²² Erodiyadi bilon wuɔ nyɛŋ nyɛmuŋgu naŋ temma, kuɔ gbuu dɔlnu Erɔdi-i baa bamaŋ waa hiere. Erɔdi wuɔ yuu-yo

wuɔ: «ŋ taara bige-i mi hã-ni baa-ku?» ²³ Aa naa cira: «Muɔ baa Diilonɔ, niŋ taaraŋ kumaŋ mi ka hã-ni baa-ku. Halle da ŋ fiɛ cira mi cal mi nelle-i sɔmma hãi, a hã-ni sɔmma diei, mi ka ce-ma.»

²⁴ Bilonɔ wuɔ hel nuɔmba-na ka yuu nyuŋo-i. Nyuŋ wuɔ cira: «Kã ŋ ka cira ŋ taara Nsãa-Batisi yuŋgu.» ²⁵ Bilonɔ gũunu baa gbaruŋgu kã nellentienɔ wulaa ka cira: «Mi taara ŋ kar Nsãa-Batisi yuŋgu-i dii-ku tasaŋ-na hã-mi fiɛfiɛ!» ²⁶ Nellentienɔ yaaŋ kaa pãŋ bir ka deŋ birma. Nga u ka ce-ma niɛ, u yaa pãa nuŋgu-i baa-yo nuɔmba-na. ²⁷ Wuɔ naa wuɔ bi pãŋ puɔr sorosiyienɔ naŋo-i wuɔ u kã ka kar Nsãa-Batisi yuŋgu-i ji hã-yo baa-ku. Sorosiyienɔ wuɔ bi ta kã kasodũŋgu-na ka kar Nsãa yuŋgu-i ²⁸ a dii-ku tasaŋ-na jo baa-ku ji hã bilonɔ-i baa-ku. Bilonɔ wuɔ hũu-ku ka hã nyuŋo-i baa-ku. ²⁹ Nsãa *hãalãbiembaŋ juɔ nu-ma wuɔ ba karaa ba yuntienɔ yuŋgu-i, baa kã ka biɛ u bomborre-i ka fuure-diɛ.

Yesu hãa nelpũŋgu nanɔu wuo ye

(Matie 14.13-21; Like 9.10-17; Nsãa 6.1-14)

³⁰ Yesu *pɔpuɔrbiembaŋ kaa bir jo, baa jo ji tũnu Yesu-i baa baŋ kaa ce mamaŋ hierɛ. ³¹ A ne da nuɔmba bɔi taa ba jo u wulaa, a ce halle fuɔ baa u *hãalãbiemba-i ba sa da ba fɛɛɛ ba wuo niiwuoni-i yɛɛ. Yesu wuɔ gbɛ u hãalãbiemba-i wuɔ: «Yaaŋ i kã hĩɛŋ-nu na ka fiisa cɛllɛ.» ³² Baa sire ku yaa nuɔ-i a biɛ beŋo-i ta ta ba kã.

³³ Baŋ taa dumaŋo-na, nuɔmba bɔi daa-ba aa suɔ baŋ kãŋ kusuɔŋ-nu. Baa hel terni-na hierɛ a gbar ta yaaŋga beɛ. ³⁴ Yesuŋ huɔlaa hũmma-na, wuɔ u ne da nelpũŋgu nanɔu temma u yaaŋga-na; ba

ne ḡaa tũlmba maṅ tienḡo sɪ beɪ. Ba hujarre gbuu bel-o. Wuḡ pãṅ doṅ tuḡ waṅ Diilonḡ-nelma-i baa-ba. U piiye baa-ba vaaya.

³⁵ Bãaṅḡuṅ juḡ ta ku hir huḡṅgu maṅ nuḡ-i, u hãalãbiemba piε u caaṅ-nu a waṅ baa-yo wuḡ: «Itie, ḡ suyaa wuḡ ii dii hɪεṅ-nu de? Bãaṅḡuṅ hir ku kã ³⁶ ḡ sa yaṅ nuḡmba kã nilεiṅa maṅ kətɔnni-na ka taara niiwuoni sãa wuḡ wei?»

³⁷ Yesu wuḡ cira: «Nameɪ saaya na hã-ba niiwuoni-i ba wuḡ.»

Baa cira: «Itie, diε fiε sãa niiwuoni-i *deniebaa nuḡsũḡ, ni siε gbɛ!»

³⁸ Yesu wuḡ cira: «Kãaṅ na ka ne, *buruo u niε dii baa-na?»

Baa kã ka ne aa jo ji cira: «Buruo u ndii a naara titiraamba hãi.»

³⁹ Yesu wuḡ cira ba ce nuḡmba calnu tiεna hɪεbɪnaaṅgu-na. ⁴⁰ Nuḡṅ baa tiεna. Banamba komuḡṅa da-a-ndii, banamba komuḡṅa hã-a-hãi baa cɪncielbaa.

⁴¹ Yesu wuḡ biε buruo u ndii daayo-i baa titiraamba hãi baaṅ daaba-i a ciir u yuṅgu-i dɔrɔ-i-na aa jaal Diilonḡo-i aa bũlnu-yuḡ hã u hãalãbiemba calnu-yuḡ a hã nuḡmba-i. Aa bi calnu titiraamba-i hã-ba hiere. ⁴² Nuḡṅ baa wuḡ ye hiere. ⁴³ Baa gbura ni boini-i a dii-ni segeyufieṅ cɪncieluo baa a hãi.

⁴⁴ Nuḡmba maṅ waa, bibεmba-i yonḡ, ba kã nuḡmba neifieṅa hãi nuḡsiba ndii temma nuḡ.

Yesu wuḡyaa hũmma dɔrɔ
(*Matie 14.22-33; Nsãa 6.16-21*)

⁴⁵ Baṅ bi wuyaa niiwuoni-i, Yesu wuḡ guor u *hãalãbiemba biε beṅo-i ta u yaaṅ-na ta ba kã

Betisada yanga aa fuɔ wuɔ tɛna duɔ ce nuɔmba bɔrɔ kũŋ ba cɪnniŋ. ⁴⁶ Nuɔmbaŋ juɔ bɔrɔ hiere, wuɔ kã ka nyugũŋ tãnuŋgu-na tuɔ cãrã Diilonjo-i.

⁴⁷⁻⁴⁸ Bãaŋguŋ juɔ suur, Yesu yaa waa yon bomborma-na. A ne da fafalmu taa mu jãrã u hãalãbiemba-i. Wuɔ fara da ba ce sũlma-i dii hũmma holle-na baa beŋo-i. Cuo kaalman-caoŋgu-na, wuɔ sire tuɔ wuɔ hũmma dɔrɔ-i-na u kã ba wulaa. Uŋ kaa hi, wuɔ ce ŋaa u ciɛl-ba duɔ cor. ⁴⁹ Hãalãbien ba'a ba ne da hai moloŋo-i wuɔyaan hũmma dɔrɔ-i-na daayo-i! Baa doŋ ta ba kaasŋ wuɔ sɪ isuɔtienjo. ⁵⁰ Baŋ daa-yo, ba huleiŋa caaraa. Yesu wuɔ cira: «Baa na tie holle, muɔmɛi!» ⁵¹ Aa kã ka bel beŋo-i suur. Fafal muɔ bi pãŋ yiɛra. Hãalãbien baa kar da hãmmu! ⁵² Niiwuoniŋ-kũŋgu maŋ fiɛ ce cor, ba saa suɔ ku yaanga-i. Nelma famma yaraa-ba suɔma.

*Yesu siire jaamba Genesarɛti-i-na
(Matie 14.34-36)*

⁵³ Fafalmuŋ yiɛraaya, Yesubaa-ba perien karnu kã Genesarɛti. ⁵⁴ Baŋ hii bi huɔl, nuɔmba pãŋ suɔ Yesu-i ⁵⁵ aa gbagbarra tũnu ba-naa terni-na hiere. Da ba nu wuɔ u dii kusuɔŋ-nu, ba biɛ ba jaamba-i ba niigallanni-na gbar kã u wulaa.

⁵⁶ Yesu waa duɔ cor terienŋu terienŋu, nuɔmba biɛ ba jaamba-i ka jina ponsanatigerre-na aa cãrã-yuɔ wuɔ u yan ba yiɛya-yuɔ; da ku fiɛ'a u jonŋoruo tũŋgu, ku ka saanu. Ninsie ninsie, ku waa jeiŋo maŋ duɔ yiɛya-yuɔ fafalmu pãŋ da-yuɔ.

7

B̄incuɔŋ-h̄umelle saa saaya di gbuonu Diilonŋ-h̄umelle-i
(*Matie 15.1-9*)

¹ Yiingu nanŋu-na, *Fariŋɛbaa-ba-i baa *ānjɪnamma pigāataamba maŋ naa hilaa *Yerusalemu-i-na jo, baa kūlāa ba-naa kā Yesu wulaa. ² Ba'a ba ne da Yesu *hāalābiemba namba wuo niiwuoni-i a ne da ba saa saara ba nammu-i a saanu baa *Yuifu ba b̄incuɔŋ-h̄umelle-i. ³ A ne da Fariŋɛbaa-ba-i baa Yuifubaa-ba-i hierɛ ba sa puona baa ba b̄incuɔŋ-maama-i: Ba sa siɛ wuo niiwuoni-i ni ba saa saara ba nammu-i. ⁴ Aa da ba hel sanŋa-na kūŋ, ba cɛ h̄umma'i igɛna aa suɔ wuo niiwuoni-i. Ba b̄incuɔŋ-maama'i saa waa mafamma-i yonŋ: H̄ŋkaacimmuŋ-saarma waa ma deŋ, b̄ŋnammuŋ-saarma waa, bitonniŋ-saarma bi waa.

⁵ Baŋ daa ba wuo niiwuoni-i dumaanŋo-na, baa yuu Yesu-i wuɔ: «Bige-i ciɛ ŋ hāalābiemba sa wuɔ b̄incuɔŋ-h̄umelle-i? Ku ciɛ niɛ ba saa saara ba nammu-i aa ta ba wuo niiwuoni-i?»

⁶ Yesu wuɔ cira: «Huhurmantaanŋ namaa temma-i daana-i, *Isayinŋ fii-na baa kumaŋ, na yuu-ku. Isayi waanŋ-ma wuɔ: «Diilonŋo ciɛra wuɔ: «*Nel daade taamba kāŋ-mi ba nuŋ-nu yonŋ. Mi maama si dii ba h̄ammu-na.*

⁷ Baŋ pigāanŋ nuɔmba-i h̄umelle maŋ, bafamba diele. *A ce dumaanŋo-na yunŋu si dii ba Diilojaale-na.»** »

⁸ Yesu wuɔ cira: «Na birii yanŋ Diilonŋ unŋ waanŋ mamaŋ aa vaa na fɛɛ baa na b̄incuɔŋ-maama ta na ce. ⁹ Maa namaa cā! Na yagaraa Diilonŋo

* **7:7** Isayi (Ésaïe) 29.13

nunɣu-i aa bir bel na bɪncuɔŋ-maama yaa nammu hāi. ¹⁰ Ma sɪ *Moisi waɔŋ-ma wuɔ na ta na dii na bɪncuɔmba nunni-i kɛ? Aa tiraa cira umɔŋ duɔ waŋ ɔndaparaɔŋgu hā u to, sisɔ u nyu, kutieŋo saaya baa komma. ¹¹ Nɣa namaa birii cira wuɔ umɔŋ duɔ waŋ baa u bɪncɔiŋo-i wuɔ: «Miŋ ŋa naa da kumaŋ da mi kāyā-niɛ ku ciɛ «kɔrbā»; ku yunɣu yaa wuɔ mi pāa-ku hā Diilonɔ.» Wuɔ kɛɛ umɔŋ duɔ ce mafamma-i aa u saa ji fiɛ da bɪŋkūŋgu hā u bɪncɔiŋo-i wɛima sɪ. ¹² Terieŋgu faŋgu-na, na ce nuɔmba ta ba yaŋ ba bɪncuɔmba-i ba sa kāyā-bei. ¹³ Na birii biɛ na bɪncuɔŋ-maama yaa-i a dii-ma Diilonɔ-nelma fuoŋgu-na ta na hāalā na-naa baa-ma. Na ciɛ ma temma bɔi cor tɪ a ne da ma saa fa.»

*Kumaŋ gbāa guɔla nɛlieŋ nuɔŋo-i
(Matie 15.10-20)*

¹⁴ Ku huoŋgu-na, Yesu wuɔ tiraa bɪ nuɔmba-i ji tuɔ piiye baa-ba wuɔ: «Karaan na tūnni-i fafamma na nu mi nelma-i. ¹⁵ Kumaŋ suuriŋ nɛlieŋ nuɔ ŋ nunɣu-na, ku siɛ gbāa guɔla-niɛ Diilonɔ-hūmelle-na; kumaŋ hilaŋ, ku yaa gbāa guɔla-niɛ. [¹⁶ Umanɔ duɔ u ka nu, u nu!]»

¹⁷ Uŋ juɔ hel nuɔmba hɔlma-na kūŋ ciŋgu-na, u *hāalābiemba cira u firnu nel daama-i pigāaŋ-ba. ¹⁸ Wuɔ cira: «Bisālmba'i namaaŋo-i wɛi? Namaa saa suɔ wuɔ kumaŋ suuriŋ nɛlieŋ nuɔ ŋ nunɣu-na ku siɛ gbāa guɔla-niɛ wɛi? ¹⁹ Kumaŋ suuriŋ ŋ nunɣu-na ku sa kā ŋ huɔŋ-na, ku kā ŋ kusūŋ-nu ka ce biniɛŋa a hel.» Terieŋgu faŋgu-na, Yesu taara duɔ pigāaŋ wuɔ niwuoni-i hiere ni gbāa wuo. ²⁰ Aa naa tiraa cira: «Mamaŋ dii nɛlieŋ

nuo η huɔŋga-na, ma yaa gbāa guɔla-niɛ Diilon-
hūmelle-na. ²¹ Anjɔgɔbabalamma hel nɛliɛŋ nuo η
huɔŋga'i nuo-i: Nj huɔŋga'i diyaan-niŋ biŋwosinni-
na, cuosinni-na, nelkolle-na, ²² *fuocesinni-na,
cāncaaya-i-na, hɔdorre-na, nuɔŋ-tāalma-na,
kakarkuonɔ-na, nenemunɔŋu-na, yebiɛnande-na,
bombolma-na, ānyagarma-na. ²³ Nelbalaŋ
daama-i hiere ma hel nɛliɛŋ nuo η huɔŋga'i nuo-i.
Ma yaa guɔlaayan-niɛ Diilon-hūmelle-na.»

Nieryiɛŋo nano haa u nanaŋ Yesu-i-na
(Matie 15.21-28)

²⁴ Ku huonɔŋu-na, Yesu wuo ji ta halan terienɔŋu-na
a kā Tiir. Uŋ kāa, wuo suur dūŋgu nanɔŋu-na duo fuo
nuamba baa da-yo. Nga u saa gbāa. ²⁵ Ciɛŋo nan
wuo nuo u maama nelle fande-na, a ne da *jina
waa u bilonɔ-na. Yesu bi himma-i, ciɛŋ daa wuo jo
ji dūuna u yaanɔŋa-na ²⁶ a cārā-yuo wuo u donya jina
daayo-i u bilonɔ-na. Ciɛŋ daa u waa *nieryiɛŋo. U
taa u hel Fenisi man dii Siiri mara-i-na. ²⁷ Yesu wuo
cira: «Da η biɛ bisālmba niwuoni-i hā juoraamba
baa-ni ku saa fa. Yan da ba wuo ye, η suo η biɛ
boini-i η hā juoraamba-i.»

²⁸ Ciɛŋ wuo cira: «Itie, ma sī bisālmban wuo aa
jubienɔ man ta a diire hīɛma-na, juoraamba biɛra-
yei ba wuo ke?» ²⁹ Uŋ waan mafamma-i, Yesu wuo
cira: «Niŋ suyaa mafamma-i wan-ma, bir η kūŋ,
jina taa halan η bilonɔ-na.» ³⁰ Ciɛŋo birii ku yaa
nuo-i kūŋ, kā ka da bilonɔ gaala u munɔŋallammu-
na: Jina taa.

Yesu ciɛ bobo nano tuo piye

³¹ Ku huonɔŋu-na, Yesu wuo sire Tiir-na a hel Sidō
aa bir hiire kā ka karnu Dekapol niɛiŋa-i kā ka

hel Galile dalanɣa-na. ³² Baa jo baa bobo nanɔ-i a ji cārā-yuɔ wuɔ u haa u nanɣa-i yuɔ a firnu u jumelle-i aa puur u tūnni-i. ³³ Yesu wuɔ belo hel baa-yo nuɔmba-na. Baŋ hilaa, wuɔ dii u nienɣa-i naacolɔ tūnni-na aa ce u taalunɣu-i hure u jumelle-na. ³⁴ Uŋ ciɛ mafamma-i, wuɔ ciir u yunɣu-i aa fiisa da fūɔ aa cira: «Efata!» Ku yunɣu yaa wuɔ: Puur! ³⁵ Terduɔŋgu faŋgu-na, naacolɔ tūŋ niɛ pāŋ puur aa u jumel diɛ bi pāŋ firnu u tuɔ piiye da welewele ŋaa u'i sɪ. ³⁶⁻³⁷ Kuɔ fūnunɣu cu nuɔmba hōmmu-i. Baa ta ba piiye wuɔ: «Naacolɔ daa u maacemma faa cor! U puur tugbentaamba tūnni-i aa tuɔ ce bobobaa-ba ta ba gbā ba piiye.» Yesu wuɔ tuɔ piiye baa-ba wuɔ ba baa yaŋ ma hel. Duɔ wanɣ mafamma-i, ku ce ŋaa u kaa namma dii dāamu-na.

8

Nuɔmba neifienɣa hāi wuyaa buruo niehāi yar-ba (Matie 15.32-39)

¹ Yibienɣa faŋa-na, nuɔmba tiraa kūɔl ba-naa ka tigiinɣ Yesu caanɣu-na. A ne da niiwuoni saa waa baa-ba. Yesu wuɔ bɪ u *hāalābiemba-i ji tuɔ piiye baa-ba wuɔ: ² «Nuɔŋ daaba hujarre gbu di ko-mi; ba yinni siɛi yaa de-i baa-mi ba saa da biŋkūŋgu wuo. ³ Banamba hilaa termaanɣ-nu jo, da mi yaŋ ba bir baa nyulmu-i ku kaa nuɔl-ba hūmelle-na.»

⁴ U hāalābiemba cira: «Itie, i ka da niiwuoni-i hie hɪɛŋ daaku-na diɛ ji hā nelpūŋ daaku temma da ku wuo ye?»

⁵ Yesu wuɔ yuu-ba wuɔ: «*Buruo u niɛ dii baa-na?»

Baa cira: «Buruo niehãi.» ⁶ Yesu wuɔ ce nuɔmba tɛna hɛma-na aa naa biɛ buruo niehãi daayo-i a jaal Diilonɔ-i aa bũlnu-yuɔ hã u hãalãbiemba-i wuɔ ba calnu-yuɔ hã-ba. U hãalãbiemba hũu-yo bi calnu-yuɔ. ⁷ Tetebiemba namba bi waa, wuɔ tiraa biɛ bafamba-i a jaal Diilonɔ-i aa hã u hãalãbiemba-i baa-ba wuɔ ba calnu-bei hã nuɔmba-i.

⁸ Nuɔmba maŋ waa hiere, baa wuo ye. Baa gbura ni boini-i dii-ni segeyufienj niehãi. ⁹ A ne da nuɔmba maŋ waa, ba gbãa yu nuɔmba neifiera hãi temma.

Baŋ juɔ wuo tɛ, Yesu wuɔ hã-ba hũmelle-i wuɔ ba kũŋ ba cinnij ¹⁰ aa fuɔ baa u hãalãbiemba-i baa biɛ beŋo-i ta ba kã Dalmanuta.

*Nuɔmba ciera Yesu ce himma ba ne
(Matie 16.1-12)*

¹¹ Yesubaa-baŋ kãa Dalmanuta-i-na, *Farisɛbaa-ba namba jo ji ta ba fanu ba-naa baa-yo. Baa ji cira wuɔ da kuɔ Diilonɔ'i puɔraa-yo, u ce himma ba ne. Ba taa ba waŋ mafamma-i wuɔ sɪ ba ka gbãa cure-yuɔ. ¹² Yesu wuɔ fiisa da fũɔ aa naa cira: «Bige-i cie fiefie ku nuɔŋ namaaŋo-i na'a mi ce himma pigãaŋ-na ku yaa na ka suɔ wuɔ Diilonɔ'i puɔraa-mi? Mi waŋ ninsoŋo-i baa-na, biŋkũŋgu sa ce dii pigãaŋ-na!» ¹³ Aa naa pãŋ ta baa u *hãalãbiemba-i ka suur beŋo-na ta ba karnu ba kã dalanga yiɛŋgu naŋgu-na.

¹⁴ A ne da ma saa naa tɛnu u hãalãbiemba biɛ *buruo. Buruo diei waa baa-ba yoŋ beŋo huɔŋga-na. ¹⁵ Yesu wuɔ tuɔ piiye baa-ba wuo: «Jande, bilaaŋ na fɛrɛ Farisɛ ba siini-na baa *Erɔdi bi niini-na.» ¹⁶ Hãalãbiemba doŋ ta ba piiye ba-naa nuɔ wuo:

«Na saa da, in'a i saa biε niiwuoni ku'i ciε u tuɔ piiye dε-i-na.» ¹⁷ Yesu wuɔ suɔ baa-ba. Wuɔ yuu-ba wuɔ: «Bige-i ciε na ta na piiye wuɔ mi daa na saa biε niiwuoni ku'i ciε mi ta mi piiye dε-i-na? Ku ce ηaa a ji hi baa nyunɔgo, miɲ waɲ nelma maɲ na saa hi ta na da ma terienɔgu-i wei? ¹⁸ Na sa da baa na yufienɔa-i wei? Aa na sa nu baa na tūnni-i wei? Ma karaanu-nei wei? ¹⁹ Miɲ bŭlāanu buruo u ndii-i a hā nuɔmba neifienɔa hāi nuɔsiba ndii-i, na biεraaya boini-i segeyufienɔa niε ta?» Baa cira: «Segeyufien cɪncieluo a hāi.»

²⁰ Wuɔ cira: «Aa miɲ bŭlāanu buruo niehāi a hā nuɔmba neifienɔa hāi ba wuo, segeyufienɔa niε juɔ tŭε?»

Baa cira: «Segeyufien niehāi juɔ tŭε.»

²¹ Yesu wuɔ cira: «Ji hi baa nyunɔgo na saa hi suɔ ku yaanɔga-i yogo wei?»

Yesu puurii yironɔo nanɔo yufienɔa-i

²² Yesubaa-baɲ kaa hi Betisada-i, baa jo baa yironɔo nanɔo ji hā-yo wuɔ u ce jande aa u haa u nanɔa-i yuɔ a puur u yufienɔa-i. ²³ Yesu wuɔ bel yironɔ daa u nan-na ba hel nellen-huɔnɔga-na a kā ba deɲ. Baɲ kaa hi, wuɔ ce taalunɔgu a hure naacolɔo yufienɔa-na aa ce u nammu-i cuye-yei ku ce cεlle aa suɔ halaɲ-mu. Uɲ halaɲ-mu, wuɔ yuu-yo wuɔ: «Ŋ da wei?» ²⁴ Naacolɔ wuɔ ne aa naa cira: «Mi da nuɔmba-i nɔga mi sa da-ba dei; mi da-ba ηaa tibinni aa ta ni wuɔ.» ²⁵ Yesu wuɔ tiraa bir cu u nammu-i naacolɔo yufienɔa-na. Uɲ juɔ halaɲ-mu kufanɔgu-i, naacolɔ wuɔ pāɲ tuɔ da fafamma. ²⁶ U yufien aɲ puurii, Yesu wuɔ waɲ baa-yo wuɔ: «Ta η kŭɲ cɪiɲ-nu, baa tiraa η suur nellen-huɔnɔga-na.»

*Yesu sɪnni yaa hani-i?**(Matie 16.13-20; Like 9.18-21)*

²⁷ Ku huonɔgu-na, Yesu-i baa u *h̄aalābiemba ji ta ba kā nilɛɪŋa maŋ dii Sesare maŋ Filipu wuonɔ-i u kɔtɔnni-na. Baŋ kāŋ h̄umelle-na, Yesu wuɔ yuu-ba wuɔ: «Nuɔmba ciɛra hai moloŋo-i muɔŋo-i?»

²⁸ U h̄aalābiemba cira: «Banamba ciɛra wuɔ nuɔnɛi *Ns̄aa-Batise-i, banan ba'a nuɔnɛi *Eli-i, banan ba'a *Diilopɔpuɔrbilonɔ nanɔ-i nuɔŋo-i.»

²⁹ Yesu wuɔ bir yuu-ba wuɔ: «Aa namaa fuɔ, na'a hai moloŋo-i muɔŋo-i?»

Pier wuɔ cira: «Diilonɔ uŋ p̄aa nuŋgu-i aa saan *Kɔŋkortienɔ maŋ, u yaa nuɔŋo-i.» ³⁰ Yesu wuɔ wan-ma kuola-mɛi baa-ba wuɔ ba baa yan ma hel molo nu-ma.

*Yesu kaal u mulɛma-i**(Matie 16.21-28; Like 9.22-27)*

³¹ A donɔ huonɔgu fanɔgu-na, Yesu wuɔ donɔ tuɔ piiye u piḡaan u *h̄aalābiemba-i wuɔ *Molon-Bienɔ ka mulɛŋ da dɛi! Nelle b̄incuɔmba-i, baa *Diilojiḡantaamba yuntaamba-i, a naara *an̄jɪnamma piḡaataamba ka ciina-yuɔ aa ko-yo. Nɔga da ba ko-yo, u ka ce yinni h̄ai h̄ɛma-na, siɛlin̄-yiin̄gu-i u ka sire hel jo. ³² Yesu wuɔ waan nel daama-i kaalamɛi baa-ba. Pier wuɔ b̄i-yo ba kā ba denɔ ka tuɔ wan baa-yo wuɔ: «Itie, baa ta ŋ piiye dumaa, ku saa fa.»

³³ Yesu wuɔ miɛl ne u h̄aalābiemba-i aa naa gb̄ɛ Pier wuɔ: «*Sit̄ani, kā ŋ halan mi caan-nu! N̄ kus̄uŋmaama-i Diilonɔ-maama s̄i, nelbilien̄-maama.»

³⁴ Ku huonɔgu-na, wuɔ b̄i nuɔmba-i baa u h̄aalābiemba-i ji tuɔ piiye baa-ba wuɔ: «Nuɔni maŋ da ŋ ta ŋ taara ŋ nyaanu-miɛ, ŋ saaya ŋ ciina ŋ fɛrɛ, aa ŋ saaya ŋ siɛ mulɛma-i baa kuliŋgu-i.

³⁵ Umanɔ duɔ tuɔ kaal baa u yunɔ yon, u ka kɔsuɔn u fɛɛ, nɔa umanɔ duɔ tuɔ kɔsuɔn u fɛɛ mɛi maama-na baa *Neldɔdɔlma maama-na, kutienɔ ka da cicɛlma man siɛ ji tɛ dede. ³⁶ Nɛliɛn nuɔ, da n da n yufien-niini-i hiere miwaanɔ-na aa ka caa, yun haku-i dii-kuɔ? ³⁷ Nɛliɛn nuɔ, n gbãa sãa n yunɔ-i baa bige-i Diilonɔ wulaa? ³⁸ Na saa da, fiɛfiɛ ku nuɔmba saa fa, ba jɛnaamba sa ku. Umanɔ duɔ tuɔ ce senserre bɛi u sa taara ba suɔ wuɔ mɛi wuonɔ, u sa bi taara u wan mi maama-i baa-ba, Molon-Bienɔ duɔ ji jo baa u To fɔngũɔ-i baa *dɔrpɔpuɔrbiemba-i, u ka bi ce senserre baa kutienɔ maama-i.»

9

¹ Aa naa cira: «Yaan mi wan ninsonɔ-i baa-na: Banamba dii na hɔlma-na bande-i-na, ba ka da *Diilonɔ-bãanɔ-i aa suɔ da ba ku. Diilonɔ ka ce u bãanɔ-i baa fɔngũɔ.»

Yesu birii u den birma (Matie 17.1-13; Like 9.28-36)

² Yesun waan mafamma-i, yinni niediei temma cor, wuɔ ce fuɔ baa Piɛr, baa Sake a naara Nsãa ba kã ba den ka nyugun tanujaataama nanɔ-na. Ba'a ba ne da Yesu birii u den birma. ³ U jonɔgorbaa-ba birii baapielmba ta ba caa da kpoikpoi; halle molo siɛ gbãa ce binɔkɔngu pusun dumaanɔ-na. ⁴ *Hãalãbien ba'a ba tiraa ne, a da *Eli baa *Moisi ba caraaya-bɛi ta ba piiye baa Yesu-i. ⁵ Piɛr wuɔ gbɛ Yesu-i wuɔ: «Hãalãtie, i jomma faa bande-i-na dɛ! N sa yan i ce gbuganni siɛi wɛi? Ku diei nan kɔngu, ku diei Moisi kɔngu, aa ku diei kɔngu

nanɔŋu-i Eli kũŋgu.» ⁶ Korma'i naa bilaa Pierbaa-ba-i a ce u tuɔ piye dumaa u yuŋ-nu u sa suɔ uŋ waŋ mamaŋ. ⁷ Duherru nandu jo ji cĩnu-bɛi. Baa nu molo piye du huɔŋga-na wuɔ: «Mi Biɛŋo yaa daayo-i; u maama sa suɔ aa dɔlnu-miɛ, taa na nu u nuŋgu-i.» ⁸ Hãalãbiemba wuɔra ne terni-na hiere ba saa da moloŋo baa Yesu-i.

⁹ Baŋ juɔ ta ba hiire tãnuŋgu-na, Yesu wuɔ waŋ-ma kuola-mɛi baa-ba wuɔ *Moloŋ-Biɛŋ duɔ saa sire hel kuomba hɔlma-na, ba baa waŋ nel daama-i baa moloŋo! ¹⁰ Hãalãbiemba siɛ aa ta ba yuu ba-naa wuɔ: «A sire hel kuomba hɔlma-na, ku yuŋgu yaa wuɔ niɛ?»

¹¹ Baŋ kaa hi yaaŋga-i, baa yuu Yesu-i wuɔ: «Ma si *ãnjĩnamma pigãataamba ciɛra wuɔ Eli saaya u bir jo igɛna aa Diiloŋ uŋ pãa nuŋgu-i wuɔ u ka saan *Koŋkortieŋo maŋ u suɔ jo ke?»*

¹² Yesu wuɔ cira: «Ba saa kar coima; Eli saaya u jo igɛna ji migãaŋ wɛima-i hiere. Nga bige-i ciɛ Diiloŋ-nelma cira wuɔ: «Moloŋ-Biɛŋo ka muliɛŋ da dɛi aa ba siɛ ta ba kãŋ-yo?» ¹³ Mi tũnu-nei: Eli juɔ tĩ. Uŋ juɔ, nuɔmba ciɛ ba bãaŋgu-i yuɔ. Diiloŋ-nelmaŋ waan-ma dumaa, ba bi ciɛ-ma dumɛi.»

*Yesu duɔnya jĩna naacombiloŋo nanɔ-na
(Matie 17.14-21; Like 9.37-43)*

¹⁴ Yesubaa-baŋ hiiriye ka hi u *hãalãbiemba namba terieŋgu-i, baa da nuɔmba juɔ ji yu ba caaŋgu-na, aa da *ãnjĩnamma pigãataamba namba juɔ ba ji ta ba fanu ba-naa baa-ba. ¹⁵ Nuɔmba juɔ'a ba ne da Yesu jo, kuɔ ce-ba gbɛɛ, baa gbar jãrã-yuɔ ka ta ba jaal-o.

* **9:11** Malaki (Malachie) 3.23

16 Yesuŋ juo ji hi, wuo yuu u haalabiemba-i wuo: «Na fanu na-naa baa-ba nel hama-i nuo-i?»

17 Naacolŋo nano tie dii nuamba-na aa cira: «Haalatie, *jina nano dii mi biŋŋo yungu-na a ce-yo bobo. Mi juo baa u yaa-i ŋ wulaa. 18 Duo sire-yuo terienŋu terienŋu, u mal-o. Duo mal-o, saŋpugaaru ta du hel u nuŋgu-na, aa ŋ da u wuo u nyieni-i aa kuola da girri. Mi waanŋ baa ŋ haalabiemba-i mie ba donya-yuo, ba saa gbãa.»

19 Yesu wuo gbẽ-ba wuo: «Fieŋŋe ku nuonŋ na-maano-i, na sa huu nelienŋ maama. Na daa nie si mi ka tiena baa-na gbula wei? Namaa ji huu mei maama-i yaku-i?» Aa naa cira: «Juonŋ baa naacombilonŋo-i.» 20 Baa ta ta ba ka baa-yo da ba ka ha-yo. Jinaŋ kaa cira u ne da Yesu-i, wuo panŋ bel naacombilonŋo-i gbuu sagalla-yuo. Naacombilonŋ wuo hel cii tuo bumalla aa saŋpugaaru ta du hel u nuŋgu-na.

21 Yesu wuo yuu tuonŋo-i wuo: «Jina daayo dii-yuo ku baanŋ cuo wei?»

Tuonŋ wuo cira: «Uu dii-yuo dii u bisansinninŋ.

22 Duo ce u ce u suur daamu-na sisu humma-na duo ko-yo ha-mi. Da ŋ'a ŋ ka gbãa, jande ne Diilonŋo-i aa ŋ kayã-yie.»

23 Yesu wuo cira: «Bige-i cie ŋ'a da mie mi ka gbãa? Umanŋ duo haa u nanŋa-i Diilonŋo-na, weima-i hiere ma gbãa ce ha kutienŋo-i.»

24 Yesuŋ waanŋ mafamma-i, naacombilonŋo to wuo panŋ cira: «Mi haa mi nanŋa-i Diilonŋo-na ŋga kayã-mie ni mei si kuu dii kpelle.»

25 Banŋ tiyãa kufanŋu-na, nuonŋ baa ta ba jo ba naara. Yesuŋ daa ba kulãa ba-naa ta ba jo du-maano-na, wuo cira: «Jina nuu, ma'a ŋ'a ŋ gbãŋ

ce nuamba-i bobobaa baa tugbentaamba? Cor η hel naacombilon-na, mi sa taara mi tiraa da-ni yuᵛ gbula.» ²⁶ Jina wuᵛ kaasij da gbagaga aa naa gbuu sagalla naacombilon-i aa suᵛ hel-yuᵛ. Naacombilon wuᵛ galla ηaa u kuu. Nuamba man waa hiere baa da niε sī u kuu. ²⁷ Yesu wuᵛ bel u nan-na sire-yuᵛ u yiera u gbeiniη.

²⁸ Yesuη juᵛ kūη baa u hāalābiemba-i ba ka waa ba kula-i, baa yuu-yo wuᵛ: «Hāalātie, bige-i cie mie i saa gbāa donya jina daayo-i?»

²⁹ Yesu wuᵛ cira: «Jina daayo temma-i Di-ilocārālle'i gbāa donya-yuᵛ yonη.»

*Yesu tirii u kuliingu maama-i
(Matie 17.22-23; Like 9.43-45)*

³⁰⁻³¹ Ku huongu-na, Yesu-i baa u *hāalābiemba sire terien-gu-na a suur *Galile huon-ga-na ta ba karnu ba kā. Yesu taa u piiye Diilon-nelma-i u pigāan u hāalābiemba-i a ce dumaan-na u saa tuᵛ taara molo suᵛ ba saangu. U taa u piiye baa-ba wuᵛ: «Ba ka bel *Molon-Bien-i hā nelbiliemba-i baa-yo ba ko-yo. Da ba ko-yo, u ka ce yinni hāi yon ηīema-na, sieliη-yiingu-i u ka sire hel jo.»

³² Hāalābiemba saa suᵛ u nelma yaanga-i; nga ba sie bi sie yuu-yo.

*Hai moloη-i nelbuᵛ-i hāalābiemba-na?
(Matie 18.1-5; Like 9.46-48)*

³³ Yesubaa-ban kaa hi Kafarnamu-i a suur ba dūngu-na, Yesu wuᵛ yuu u *hāalābiemba-i wuᵛ: «Iη jon ηūmelle-na, na taa na fanu na-naa nel hama-i nuᵛ-i?» ³⁴ A ne da hūmelle-na, ba taa ba fanu ba-naa da ba suᵛ umanη nelbuᵛ-i ba hōlma-na. Yesuη yuu-ba dumaan-na, ba finanη ba saa wan

wɛima. ³⁵ Yesu wuɔ bir tɛna aa bɪ-ba cɪncieluo ba hāi-i-na hiere a tuɔ piiye baa-ba wuɔ: «Na hɔlma-na umanɔ duɔ tuɔ taara u waa na yaanɔga-na, kutienɔ saaya u jina u fɛɛ na hieronɔ huonɔ-nu aa tiraa ce u fɛɛ na maacembilonɔ.»

³⁶ Unɔ waanɔ mafamma-i, wuɔ bel bisāmbilonɔ nanɔ-i jo baa-yo ba hɔlma-na. Unɔ juɔ baa-yo, wuɔ tūu-yo aa cira: ³⁷ «Umanɔ duɔ bel bisāmbilonɔ daayo temma-i fafamma mɛi maama-na, kuu dii nɔaa u bilaa mɛi fɛɛ yaa-i, aa umanɔ duɔ bel muonɔ-i fafamma, kuu dii nɔaa kutienɔ bilaa umanɔ puɔraami.»

*Umanɔ duɔ saa bigāanɔ-ye, uu dii baa-ye
(Like 9.49-50)*

³⁸ Ku huonɔgu-na, Nsāa wuɔ cira: «Hāalātie, i daa naacolɔnɔ nanɔ gbuuse-niɛ aa tuɔ donya *jinabaa-ba-i, miɛ ne da u sa nyaanu-niɛ baa miɛnɔ-i i ce u yanɔ.»

³⁹ Yesu wuɔ cira: «Baa na cie-yo. Na saa da, molo siɛ gbāa gbuuse-miɛ a ce gbɛɛ-wɛima aa tiraa bir bɪ mi yebabalande-i terduonɔgu fanɔgu-na. ⁴⁰ Umanɔ duɔ saa bigāanɔ-ye, uu dii baa-ye. ⁴¹ Aa umanɔ duɔ ne muonɔ-i aa hā-na hūmma-i na nyonɔ wuɔ *Kirsaa baanɔ namaa, da ku fiɛ waa ciyufelle yonɔ, coima saa fa, kutienɔ siɛ naa u daluɔ-i Diilonɔ wulaa.»

*Kunanɔgu bɔyaa kunanɔ-na
(Matie 18.6-9; Like 17.1-2)*

⁴² «Bisāimba manɔ hūyāa mɛi maama-i, umanɔ duɔ guɔl unanɔ gbeini bei Diilonɔ-hūmelle-na, sūlma haraa kutienɔ-na. Kumanɔ ka haa-yuɔ, kuɔ baa naa

to namelle u nuonḡu-na aa se-yo dii-yo nuoraan-nu, kuu naa ce bɔlbɔl yuɔ. ⁴³ Da η da η nanḡa dii-ni kuubabalaanḡu cemma-na, kar-ka η nanna. Da η suur Diilon-nelle-na baa nanḡa diei, ku bɔyaa ba da ba ka caa-ni baa η nammu-i mu hāi-i-na. [⁴⁴ Jiamba maḡ wuyaḡ nuɔmba-i terienḡu-na ba sa ku, aa ku dāamu sa dḡḡ.] ⁴⁵ Da η da η gboluonḡu dii-ni kuubabalaanḡu cemma-na, kar-ku η nanna. Da η suur Diilon-nelle-na baa gboluonḡu diei, ku bɔyaa ba da ba ka caa-ni baa η gbeini-i ni hāi-i-na. [⁴⁶ Jiamba maḡ wuyaḡ nuɔmba-i terienḡu-na ba sa ku, aa ku dāamu sa dḡḡ.] ⁴⁷ Da η da η yufelle dii-ni kuubabalaanḡu cemma-na, hiel-de η nanna. Da η suur *Diilon-nelle-na baa yufelle diei, ku bɔyaa ba da ba ka caa-ni baa η yufienḡa-i a hāi-i-na. ⁴⁸ Jiamba maḡ wuyaḡ nuɔmba-i terienḡu-na ba sa ku, aa ku dāamu sa dḡḡ.

⁴⁹ «Na saa da, dāamu ka dii dāmma yiε hiere.

⁵⁰ «Dāmma-i biḡkūfafaanḡu; ηḡa da ma ji saara, namaa gbāa ce-ma niε ma tiraa ce kpēnnε? Diyaan dāmma na fεreḡ nuɔ aa na bel na-naa fafamma.»

10

Ansorre bɔɔmmaḡ-kūḡu-i
(*Matie 19.1-12; Like 16.18*)

¹ Ku huonḡu-na, Yesubaa-ba sire terienḡu-na a kā *Yude, kā ka waa dii *Yurdε bomborma namma-na. Nuɔmba tiraa kūɔl ba-naa kā u wulaa. Wuɔ donḡ tuɔ piiye Diilon-nelma-i u piḡāan-ba ηaa unḡ cemmaḡ dumaa koko. ² *Farisīεbaa-ba namba ta ba taara ba cure-yuɔ baa nelma-i, baa piε a yuu-yo wuɔ: «A saa baa miε Diilon-hūmelle-i, nelienḡ nuɔ η gbāa nanna η ciεḡo-i wei?»

3 Yesu wuɔ bir yuu-ba wuɔ: «*Moisi hãa-na hama-i wuɔ na ta na ce?»

4 Baa cira: «Moisi hãa-ye hümelle-i wuɔ i gbãa tie nanna i caamba-i; nga da η'a η nanna-yuɔ η nyegɛη sebe η hã-yo igɛna umaη pigãaη wuɔ na ãnsorre buɔra.»

5 Yesu wuɔ cira: «Moisi daa na tũnni sa nu ku'i cie u nyegɛη mafamma-i hã-na. 6 Da ma'i sɪ Diilonη uη'a u jina miwaaηo-i u maa bieηo baa cieηo. 7 A ce dumaanηo-na, bibieηo ka yaη u bincuaмба-i aa waa baa u cieηo 8 ba gbonu ce kuuduɔηgu.* Da ba waa dumaanηo-na, ba sa tiraa kãη-ba nuɔmba hãi, ba kãη-ba ηaa nelduɔηo. 9 Terienɡu fanɡu-na, Diilonη duɔ gbonu kumaη, nelbilo saa saaya u bɔrɔ-kuɔ.»

10 Baη juɔ kũη ciingɔ-na, u *hãalãbiemba tiraa sire nel daama-i ta ba yuu-yo. 11 Yesu wuɔ cira: «Umaη duɔ nanna u cieηo-i aa jã unanηo, kutienɡo cie *fuocesɪnni, u cãlãa cɛdielãηo-i. 12 Cieηo maη duɔ bi hel u bɔlɔ wulaa aa kã ka soη yaηga naηga, cieηo fanɡo cie fuocesɪnni'i dumaanηo-na.»

*Yesu cãarã Diilonη-i hã bisãmbiembra namba
(Matie 19.13-15; Like 18.15-17)*

13 Ku huonɡu-na, baa jo baa bisãmbiembra namba-i Yesu wulaa wuɔ u ji haa u nammu-i bei a cãrã Diilonη-i hã-ba. U *hãalãbiemba sire ta ba nuola bamaη juɔ baa-ba. 14 Ku saa dɔlnu Yesu-i, wuɔ tuɔ piiye baa-ba wuɔ: «Yaanη bisãlmba ta ba jo mi wulaa, baa na cie-ba. Bamaη dii bafamba temma-i, *Diilonη-nelle dii bafamba diele-i. 15 Yaanη mi waη ninsoηo-i baa-na: Umaη duɔ u saa sie *Diilonη-nellentesɪnni-i ηaa bisãlãanηo, kutienɡo sie

* 10:8 Miwaaηo jɪnamman-sebe (Genèse) 2.24

gbāa suur *Diilonj-nelle-na.» ¹⁶ Ku huonɔŋu-na, wuɔ tūu bisālŋ daaba-i aa haa u nammu-i bei aa cārā Diilonj-o-i hā-ba.

Weiŋo nanj maama

(Matie 19.16-30; Like 18.18-30)

¹⁷ Ku huonɔŋu-na, Yesu-i baa u *hāalābiemba sire biɛ hūmelle-i ta ba kā. Naacolŋo nanj gbar jo ji dūuna Yesu yaanɔŋa-na aa cira: «Hāalātiefɛfɛi, mi saaya mi ce bige-i da mi gbāa da cicɛlma manj sa tɛŋ dede-i?»

¹⁸ Yesu wuɔ cira: «Bige-i ciɛ ŋ ta ŋ bī-mi nelfɛfɛiŋ muɔ? Da ma hel Diilonj-o-na, nelfɛfɛiŋo dii wei?»

¹⁹ Diilonj unj^a i tiɛ wuɔ hūmienja manj, ma sī ŋ suɔ-ya kɛ? *«Baa ko neliɛŋo, baa ce *fuocesinni-i, baa cuo, baa kar coima ŋ haa molon-na, baa du molonj, ta ŋ dii ŋ to-i baa ŋ nyu-i ba nunɔŋu-i.»*†

²⁰ Naacolŋ wuɔ cira: «Hāalātie, mi duɔŋ dii mi bisānsinniŋ ta mi ce mafamma-i hiere.»

²¹ Unj piye dumaanɔ-na, u maama gbuu pāŋ dɔlnu Yesu-i; wuɔ ne-yo aa naa cira: «Ma tīyāa ma diei: Kā ŋ ka suor ŋ nagāŋ-niini-i hiere aa ŋ cal gbeinja faŋa-i ŋ hā sūntaamba baa-ya, ku yaa ŋ ka ce weiŋ nuɔ dɔrɔ-i-na. Da ŋ ce mafamma-i, ŋ jo ŋ ji ta ŋ nyaanu-miɛ.» ²² Naacolŋ daayo naa silaa waa weiŋo cor. Yesuŋ juɔ wanj mafamma-i, wuɔ pāŋ vāa u yaanɔŋa-i aa ta. ²³ Unj taa, Yesu wuɔ wuɔra ne u hāalābiemba-i aa cira: «Kumaŋ ka ce weiŋo duɔ gbāa suur *Diilonj-nelle-na kuu dii kpelle.»

²⁴ Nel daama cu u hāalābiemba hōmmu-i. Yesu wuɔ tiraa tir-ma wuɔ: «Mi jēnaanŋ namaa, Diilonj-nelle suurma dii kpelle dɛ! ²⁵ Na suyaa wuɔ

† **10:19** Helmanj-sebɛ (Exode) 20.12-17

nyɔgɔmɛ duɔ gbãa cor misɛnɛ-fuonɔgu-na kuu dii kpelle dɛ! Nga wɛiɲo duɔ gbãa suur Diilonɔ-nelle-na kufanɔgu dii kpelle yan.»

26 Nel daama migãan cu u hãalãbiemba hɔmmu-i. Baa ta ba yuu ba-naa wuɔ: «Dumaanɔ-na, hai moloɲo-i ka gbãa kor?»

27 Yesu wuɔ ne-ba aa cira: «Nelbiliemba wulaa ma sie gbãa ce, nɔga wɛima sa yar Diilonɔ-i.»

28 Pier wuɔ cira: «Hãalãtie, aa miɛ man naana i wɛima-i hiere aa tie nyaanu-niɛ fuɔ?»

29 Yesu wuɔ cira: «Mi wan ninsonɔ-i baa-na: Uman duɔ ta aa yan u dumɛlle-i, u hãmba-i, u mɔlbaa-ba-i, u tũɔbaa-ba-i, u nyu-i, u to-i, u bisãlmba-i, sisɔ u sonni-i mɛi maama-na baa *Neldɔɔɔlma maama-na,³⁰ kutien un ka da niman hɛma-na bande-i-na, ni ka maar un taa aa yan niman sɔmma komuɔɲa ndii. U ka da dumienɔ-i, hãmba-i, mɔlãamba-i, nyunaamba-i, bisãlmba-i, sonni-i, aa bi da mulɛma-i naara. Aa bisinuɔ-i-na, u ka da cicɛlma man sa tɛɛɲ dede-i.³¹ Na saa da, baman taa yaanɔga fiɛfiɛ-i-na, ba bɔi ka bir waa huon-nu, aa baman dii huonɔgu-na fiɛfiɛ-i-na, ba bɔi ka ta yaanɔga.»

*Maman dii ta ma cie Yesu-i Yerusalemu-i-na
(Matie 20.17-19; Like 18.31-34)*

32 Ku huonɔgu-na, Yesubaa-ba ji sire ta ba kã *Yerusalemu. Yesu wuɔ ta nuɔmba yaan-na hiere. Ban kãɲ dumaanɔ-na, korma don ta ma da u *hãalãbiemba-i baa baman naa cuu ba huon-nu hiere. Yesu wuɔ bɪ u hãalãbien cɪncieluo ba hãi baamba-i ba den ka tuɔ piiye baa-ba wuɔ:

33 «Na daa in kãɲ Yerusalemu-na kɛ? Diɛ kã, ba

ka bel *Molon-Bieŋo-i hã *Diilojigãntaamba yuntaamba-i baa *ãnjinamma pigãataamba-i baa-yo. Da ba hã-ba baa-yo, ba ka cira wuɔ u saaya komma aa bir-o hã *niɛraamba-i baa-yo ³⁴ba nyɛ-yo sũlma aa tu taalni yuɔ aa muo-yo aa suɔ ko-yo. Da ba ko-yo, u ka ce yinni hãi hĩɛma-na, sielin-yiinŋu-i u ka sire hel jo.»

*Sebede bɛmbaŋ muyaa ba natiɛŋa Yesu-i-na
(Matie 20.20-28)*

³⁵ Ku huonŋu-na, Sebede bɛmba maŋ waa baa Yesu-i, ba taa ba bĩ unanjo-i Sake aa bĩ unanjo-i Nsãa, baa piɛ Yesu caaŋ-nu ka cira: «Hãalãtie, i juɔ die ji cãrã bĩŋkũŋgu nanŋu ŋ wulaa, jande baa yagar.»

³⁶ Yesu wuɔ yuu-ba wuɔ: «Na'a mi ce bige-i hã-na?»

³⁷ Baa cira: «I taara da ŋ ji waa ŋ fõŋgũo-i-na, ŋ yaŋ miɛŋo-i, u diei tĩena ŋ nadiɛyanŋa-na aa u diei bi tĩena ŋ nanyuɔyanŋa-na.»

³⁸ Yesu wuɔ cira: «Na saa suɔ naŋ cãrãŋ kumaŋ dɛ! Yaahuolo maŋ ka haa-miɛ na ka siɛ u temma haa-nei wei? Na ka siɛ muliɛŋ mei temma-i wei?»

³⁹ Baa cira: «Ûu, i ka siɛ.»

Yesu wuɔ cira: «Yaahuolo maŋ ka haa-miɛ, baa muliɛma maŋ ka bi haa-miɛ, ni ka bi haa-nei ninsonjo. ⁴⁰ Nga mei siɛ gbãa pã nunŋu wuɔ melŋo'i ka tĩena mi nadiɛŋa-na aa melŋo'i ka tĩena mi nanyuɔŋgu-na. Muntĩenammu fammuŋ tigiin ta mu cie bamaŋ, ba yaa ka da-mu.»

⁴¹ Ba nahãalãbien cĩncieluo baambaŋ juɔ nu nel daama-i, ba hõmmu pãŋ du baa-ba. ⁴² Yesu wuɔ bĩ-ba hiere a ji tuɔ piiye baa-ba wuɔ: «Na suyaa wuɔ fãamaambaa-ba ce hãlmaanŋu baa ba

fãamaansinni-i aa nelbõmbõmbaa-ba ta ba haa fõngũo-i nuõmba-na. ⁴³ Nga ku saa saaya ku waa dumaa namaa na wulaa. Umanɔ duɔ tuɔ taara u waa nelbuo-i na hõlma-na, kutienɔ saaya u ce u fɛrɛ na maacembilonɔ; ⁴⁴ aa umanɔ duɔ tuɔ taara yaanɔga-i, kutienɔ saaya u ce u fɛrɛ na kɔriɛnɔ. ⁴⁵ Na saa da, *Molon-Bienɔ juɔ kufanɔgu jomma yaa-i hĩɛma-na duɔ ji cãa nuõmba-i aa pã u fɛrɛ duɔ sãa ba bõi yunni; u saa jo ba da ba ji cãa-yo.»

Yesu puurii Bartime yufienɔ-i
(*Matie 20.29-34; Like 18.35-43*)

⁴⁶ Ku huonɔgu-na, Yesu wuɔ kã ka hi Yeriko. A ne da nelpõngu nanɔ temma taa ku nyaanu-yuɔ a naara u *hãalãbiemba-i. Banɔ juɔ ta ba hel Yeriko-i-na da ba ta, yironɔ nanɔ waa tĩɛna hũmelle tũngu-na tuɔ cãrã. Ba taa ba bĩ-yo Bartime aa bĩ u to-i Time. ⁴⁷ Yironɔ daa unɔ nuɔ nuõmba piye ba cor, wuɔ yuu. Baa cira wuɔ Nasarɛtitaanɔ Yesu yaa curaanɔ. Wuɔ pãɔ sire tuɔ fara u bĩ da gbagaga wuɔ: «Yesu, *Davidi hãayẽlnɔ nuɔ, jande ce hujarre miɛ!» ⁴⁸ Unɔ faranɔ u bĩ dumaanɔ-na, nuõmba bõi baa yanɔ aa ta ba nuola-yuɔ wuɔ u budii. Wuɔ migãanɔ dii kunanɔgu naara wuɔ: «Davidi hãayẽlnɔ nuɔ, jande ce hujarre miɛ!» ⁴⁹ Yesu wuɔ yiera aa naa cira: «Bĩɛn u jo.»

Baa cira: «U bĩ-ni, fẽ nɔ huonɔga-i aa nɔ sire nɔ kã.» ⁵⁰ Yironɔ wuɔ pãɔ nanna u jonɔgoruo-i aa tie sire ta tuɔ kã. ⁵¹ Unɔ kaa hi, Yesu wuɔ yuu-yo wuɔ: «Nɔ taara mi ce bige-i hã-ni?»

Wuɔ cira: «Hãalãtie, mi taara nɔ puur mi yufienɔ-i.»

⁵² Yesu wuɔ cira: «Kā! Niŋ haa ŋ nanŋa-i miɛ, ŋ kuraa.» Terduɔŋgu faŋgu-na, naacolŋo yufienja pāŋ puur. Wuɔ cu Yesu huonŋ-nu ba ta ba kā.

11

Yesu suurma-i Yerusalemu-i-na (Matie 21.1-11; Like 19.28-40; Nsāa 12.12-19)

¹ Yesubaa-baŋ kaa ta ba piɛ *Yerusalemu-i, a saanu baa nilɛiŋa nanja hɔlma-i, dii *Olivitibinni-tānuŋgu-na, ba bī dinande-i Betifage aa bī dinande-i Betani. Yesu wuɔ waŋ baa u *hāalābiemba hāi wuɔ: ² «Kāaŋ nelle maŋ i yaanŋa-na daade-i, na suurma-i, na ka da ba vaa kakūmbilonŋo nanŋo, molo saa nyugūŋ-yuɔ dede. Na fir-o na jo baa-yo. ³ Umanŋ duɔ yuu-na, na cira: «Itienŋo yaa wuɔ i ji fir-o ka hā-yo; wuɔ u ka bir jo baa-yo fiɛfiɛ.»»

⁴ Baa kā ka bi da ba vaa kakūmbilonŋo nanŋo-i dumɛlle nande yaanŋa-na; hūmelle tūŋgu-na. Baa ture ta ba fir-o. ⁵ Nuɔmba waa, banamba ta ba piiye baa-ba wuɔ: «Haba-i daaba-i! Na ce bige-i dumaanŋo-na?» ⁶ Yesuŋ waanŋ mamanŋ baa-ba, baa bi waŋ ma yaa-i baa-ba. Baŋ piiye dumaanŋo-na, baa yanŋ ba ta baa-yo.

⁷ Baŋ kāa baa-yo, baa hiel ba jonŋorbaa-ba-i haa u huonŋgu-na aa Yesu wuɔ nyugūŋ tīɛna-yuɔ. ⁸ Nuɔmba fōŋgūɔ baa hiel ba jonŋorbaa-ba-i fara-bei hūmelle-na Yesu tuɔ wuɔ ba dɔrɔ u kā. Banamba kar fiɛlu ta ba jīna. ⁹ Bamanŋ waa u yaanŋa-na baa u huonŋgu-na hiere baa ta ba piiye da gbagaga wuɔ: «Diilonŋo temma si dii.

*Itien ʊŋ saan ʊman jo, Diilo baa-ʊo!**

¹⁰ I bincɔŋo-i *Davidi fɔŋgũɔ temma yaa juɔŋ!

Diilo migaaŋ-ʊo hã-ye.

Dɔrwuonɔ temma si dii!»

¹¹ Yesuŋ kaa suur Yerusalemu-i-na, wuɔ kã *Diilodubuɔ-i-na ka wuɔra ne kuman ciɛŋ hiere. Bãanɔu naa tɪ tɪ, wuɔ ta baa u hãalãbiɛŋ cɪncieluo ba hãi baamba-i a kã Betani.

Yesu ciɛ yensãanɔu nanɔu kuol

(Matie 21.18-19)

¹² Ku cuo kaala-i-na, Yesubaa-ba sire Betani-i-na ta ba kã *Yerusalemu-i-na, a ne da nyulmu waa Yesu-i-na. ¹³ Ba kaa hi hɔlma namma-i, wuɔ da *yensãanɔu nanɔu fiɛlu gbu caa da fafamma ŋaa ku maan, a ne da ku mamman-huɔŋgu'i saa waa huɔŋgu fanɔu-na. Yesu wuɔ haar duɔ ka ne sɪ u ka da biɛŋa kuɔ. ʊŋ kaa piɛ, wuɔ da fiɛgbãŋgbãŋlãndu yon du kula. ¹⁴ Wuɔ gbɛ yensãanɔu-i u *hãalãbiɛmba yufelle-na wuɔ: «Ma bãlãa nyunɔo; nan cɛraa ŋ ji man biɛŋa hã molo wuɔ.»

Yesu duɔnya torgociraamba-i hiel-ba Diilodubuɔ-i-na

(Matie 21.12-17; Like 19.45-48; Nsãa 2.13-22)

¹⁵ Yesubaa-ban kaa hi *Yerusalemu-i, wuɔ kã *Diilodubuɔ-i-na ka donya niisuornintaamba-i baa niisãanintaamba-i hiere hiel-ba. Aa kã ka tisɪŋ gbeihortaamba taabalebaa-ba-i nanna, aa sɛ baman suoraŋ nɔnsɔr ba huriimba-i ba titiɛŋa-i nanna, ¹⁶ aa cie-ba wuɔ molo baa suur baa kuusuornɔu Diilodubuɔ dumelle-na. ¹⁷ ʊŋ

* **11:9** Gbɛliɛman-nalãanɔu (Psaume) 118.25-26

ciɛ mafamma-i, wuɔ biɛ Diilonɔ-nelma-i tuɔ pi-
iye u pigãaŋ-ba wuɔ: «Ma nyɛgãaŋ Diilonɔ-nelma-
na wuɔ: ‹Ba ka ta ba bɪ mi dũŋgu-i nilɛiŋa-i hi-
ere a Diilojaaldũŋgu.›† Ma sɪnni niɛ namaa ce-
ku cuo ba terienɔ?» 18 Nel daama kã ka hi
*Diilojigãntaamba yuntaamba-i baa *ãnjɪnamma
pigãataamba-i. Baa pãŋ ta ba taara-yuɔ baa
komma. A ne da u nelma taa ma suurnu nuɔmba-i
ma cor, a ce dumaanɔ-na ba taa ba kãalã-yuɔ.
19 Bãaŋguŋ juɔ suur huɔŋgu maŋ nuɔ-i, Yesu-i baa
u *hãalãbien baa hel nellenɔ-huɔŋga-na.

*A haa ŋ nanɔga-i Diilonɔ-na ku fa wɛima
(Matie 21.20-22)*

20 Ku cuo kaala-i-na, Yesu-i baa u *hãalãbiemba
naar sire biɛ hũmelle-i. Baŋ kaa hi *yensãaŋgu
terienɔ-i, ba'a ba ne da ku kuolaa baa ku yuŋgu-i
hiere. 21 Mamanɔ ciɛ cor hiere ba kãmma-na
*Yerusalemu-i-na, maa tɛnu Pier. Wuɔ tuɔ pi-
iye baa Yesu-i wuɔ: «Hãalãtie, ne, niŋ waasaan
yensãaŋgu maŋ, ku kuolaa hiere.»

22 Yesu wuɔ gbɛ-ba wuɔ: «Haan na nanɔga-i Di-
ilonɔ-na. 23 Yaan mi waŋ ninsonɔ-i baa-na: Da
na haa na nanɔga-i Diilonɔ-na, na gbãa gbɛ tãnuŋ
daaku-i wuɔ: ‹Juur ŋ halanɔ bande-i-na ŋ ka suur
nuoraanɔ-na›, aa ma bi ce. Nɔga nanɔ waanɔ manɔ,
da na saa hũu-ma wuɔ ma gbãa ce, ma siɛ bi ce.
24 Ku'i ciɛ mi ta mi piye baa-na miɛ: Da na ta
na cãrã kumanɔ Diilonɔ wulaa, na saaya na hũu-
ma wuɔ na daa ku bɪŋkũŋgu-i tɪ. Da na hũu-ma,
ku yaa Diilonɔ ka hã-na baa-ku. 25 Aa da ŋ'a ŋ
cãrã Diilonɔ-i, a ji ne da molo cãlãa-ni, ce kutienɔ-i

† 11:17 Isayi (Ésaie) 56.7

jande aa η hiel-ma η huɔŋga-na, ku yaa nuɔ niŋ ciɛ mamɔŋ, na To maŋ dɔrɔ-i-na u ka bi ce-ni jande aa hiel-ma u huɔŋga-na. [²⁶ Nga da na'a na sa hiel nuɔŋ-maama-i na hɔmmu-na, na To maŋ dɔrɔ-i-na, u siɛ bi hiel namaa maama-i u huɔŋga-na.]»

Hai h̄aa Yesu-i h̄umelle-i u tuɔ ce u maacemma-i?
(Matie 21.23-27; Like 20.1-8)

²⁷ Yesubaa-baŋ kaa hi *Yerusalɛmu-i, baa k̄a *Diilodubuɔ-i-na. Yesu wuɔ tuɔ wuɔra u biŋ dumellen-huɔŋga-na. *Diilojiḡantaamba yuntaamba-i, baa *ānj̄inamma piḡaataamba-i a naara nelle b̄incuɔmba sire jo u wulaa ²⁸ ji yuu-yo wuɔ: «Niŋ ceŋ mamɔŋ daama-i, hai moloŋo-i h̄aa-ni h̄umelle-i η ta η ce-ma?»

²⁹ Yesu wuɔ cira: «Mi ka bi yuu-na baa nelma diei, da na siɛ-mi, mi ka piḡaŋ-na umaŋ h̄aa-mi h̄umelle-i.» ³⁰ Aa naa yuu-ba wuɔ: «Hai moloŋo-i naa puɔr Ns̄aa jo ji tuɔ *batisen̄ nuɔmba-i? Diilon̄o'i naa puɔr-o waa nelbiliemba'i naa puɔr-o?» ³¹ Baa doŋ ta ba piiye baa ba-naa wuɔ: «Die cira Diilon̄o'i puɔraa-yo, u ka cira: «Naŋ suyaa-ma dumaan̄o-na bige-i ciɛ na saa h̄u u nelma-i?» ³² I siɛ bi siɛ cira nelbiliemba'i puɔraa-yo.» Nuɔmba-i hiere baa suyaa wuɔ Ns̄aa waa *Diilop̄puɔrbilon̄o, da η da ba ciera nelbiliemba'i puɔraa-yo, maacemma haraa-bei. ³³ Baa naa ba cira: «I saa suɔ moloŋo maŋ naa puɔr-o.»

Yesu wuɔ bi cira: «Muɔ mi siɛ bi piḡaŋ-na umaŋ h̄aa-mi h̄umelle-i mi ta mi ce miŋ ceŋ mamɔŋ daama-i.»

12

Suontienjo nanjo baa u maacenciraamba (Matie 21.33-46; Like 20.9-19)

¹ Ku huonngu-na, Yesu wuɔ biɛ gbãɛini tuɔ nanjo baa-ba wuɔ: «Naacolɔjo nanjo diyaa *ɛɛsɛ-suonngu aa kalla-kuɔ. Unj kalaaya-kuɔ, u hɛn fuonngu ba da ba ta ba kãmal ɛɛsɛ-i, aa ce felge ba ta ba nyugũn ba niya suonngu-i. Unj ciɛ mafamma-i, u biɛ maacenciraamba jina-kuɔ aa ta kã nelle.

² «Tibibienja karman juɔ hi, wuɔ puɔr u maacembilonjo nanjo-i maacenciraamba wulaa, wuɔ u ji hũu fuɔ yufelle-i ka hã-yo. ³ Maacembilonj unj juɔ, maacenciraamba bel-o muo-yo aa bir-o ba saa hã-yo binjũngu. ⁴ U tiraa puɔr maacembilonjo nanjo ba wulaa. Baa muo ufaɔjo-i kaasinya-yuɔ aa naa tuora-yuɔ. ⁵ U tiraa puɔr maacembilonjo nanjo ba wulaa. Baa ko ufaɔjo-i. Ba muyaa ba fɔngũɔ aa ko ba fɔngũɔ. ⁶ Maacembiemba ji ti suontienjo wulaa aa ku tiɛ u bɛduɔla yaa-i. U cira: «Fiɛfiɛ fuɔ, mi ka puɔr mi bɛduɔla yaa ba wulaa. Fuɔ duɔ kã, ba ka kãn-yo.» Aa ce bɛpolɔjo sire ta. ⁷ Maacenciraamban juɔ'a ba ne da bɛpolɔjo jo, baa ta ba piiye baa banna wuɔ: «Ciiluwuotienjo yaa juɔn daayo, yaan duɔ jo i ko-yo aa ciilunngu ce miɛ kũngu.» ⁸ Ba siire ku yaa nuɔ-i, naacombilonj unj hii, a bel-o ko-yo, aa hel baa-yo suonngu-na ka nanna.»

⁹ Yesu wuɔ cira: «Namaa wulaa, suontienj daa u ka ce bige-i fiɛfiɛ-i-na? U ka jo ji ko maacenciraan daaba-i aa hã banamba baa suonngu-i. ¹⁰ Na saa kalan nel daama-i Diilonj-nelma-na wei wuɔ: *«Dũmarãamban cinaana kpãnkpara manj, u yaa juɔ bella dũngu-i.*

11 *Ku ciɛ nerma miɛ i wulaa.*

*Itienɔ yaa wuɔ ma ce dumaanɔ-na.»** »

12 *Yuifu ba yuntaamba p̄aŋ suɔ wuɔ Yesu naan gb̄anal̄aaŋ daaku-i h̄a ba yaa-i. Baa ta ba taara ba bel-o. A ne da ba taa ba k̄aal̄a nuɔmba-i, baa naa ba yaŋ-yo aa ta.

Nampo saaya u p̄a h̄a j̄amatigi-i wei?

(Matie 22.15-22; Like 20.20-26)

13 Ku huonɔŋu-na, baa ji puɔr *Faris̄iɛbaa-ba namba-i baa *Erɔdi baamba namba-i Yesu wulaa, wuɔ ba ka gb̄aŋ baa-yo bel-o fuɔ fɛrɛŋ nuŋ-ãdaanɔŋu-na. 14 Baŋ k̄aa, baa cira: «H̄aal̄atie, i suyaa wuɔ ŋ waŋ ninsonɔ yaa-i, ŋ sa k̄aal̄a nelienɔ baa ŋ ninsonɔ-i, ŋ sa bi ce ciɛluɔ. N̄ gbu ŋ piḡaaŋ nuɔmba-i Diilonɔ-h̄umelle yaa kelkel.» Aa naa yuu-yo wuɔ: «A saanu baa miɛ h̄umelle-i, ku saaya i tie p̄a nampo-i i h̄a *Oromɛ ba *j̄amatigi-i wei?»

15 Yesu wuɔ suɔ baa-ba. Wuɔ gb̄ɛ-ba wuɔ: «Na taara na cure muɔmɛi wei? H̄aa-minɔ warbelle mi ne.» 16 Baa h̄a-yo warbelle-i. Wuɔ yuu-ba wuɔ: «Ba ciɛ hai yunɔŋu-i diɛ?»

Baa cira: «Ba ciɛ Oromɛ ba j̄amatigi yunɔŋu.»

Wuɔ tiraa yuu-ba wuɔ: «Ba nyɛḡaaŋ hai yerre-i diɛ?»

Baa cira: «Ba nyɛḡaaŋ Oromɛ ba j̄amatigi yerre'i diɛ.»

17 Yesu wuɔ cira: «Kumaŋ da ku waa j̄amatigi k̄unɔŋu-i, p̄aaŋ-kunɔ na h̄a j̄amatigi-i baa-ku, aa kumaŋ da ku bi waa Diilonɔ-k̄unɔŋu-i, na bi p̄a-ku na h̄a Diilonɔ-i baa-ku.» U k̄unɔ kuɔ cu ba h̄ommu-i.

* 12:11 Gbeliɛman-nal̄aaŋgu (Psaume) 118.22-23

Kuomba siremman-kūngu-i
(*Matie 22.23-33; Like 20.27-40*)

¹⁸ *Sadusiēbaa-ba wulaa kuomba siē sire. Banan baa kā ka gbē Yesu-i wuō: ¹⁹ «Hāalātie, *Moisi nyēgāan nelma namma hā-ye wuō: *«Uman duō saa da bilonjo baa u ciēno-i aa ku aa yan-jo, u hāanjo saaya u biē-jo a hon bilonjo hā kulonjo-i.»*† ²⁰ A ne da naacombiamba namba waa niehāi ba nyu wulaa. Mōljo sire jā ciēno, u saa da bilonjo baa-jo aa ku. ²¹ Uman cuu-jo, u biē ciēno-i u saa da bisālmba baa-jo, fuō u ku aa yan-jo. Siēliŋ-wuonjo-i maaduōma. ²² Ba kuu dumēi ka gbuo hiere unaa saa ji da bilonjo baa ciēn daayo-i. Ku huonju-na, ciē fuō fere suō tuō nyaanu-bēi. ²³ Ba hieronjo-na ban diyaa-jo ba ciēno cor, kuon da ba ji sire, u ka ce hai wuonjo-i?»

²⁴ Yesu wuō cira: «Na piera. Aa na suyaa kuman ciē na pira wēi? Na saa suō Diilonj-nelma-i, aa na saa bi suō u himma-i ku'i ciē. ²⁵ Na saa da, kuon da ba ji sire, cadiile siē waa. Ba ka waa ŋaa *dōrpōpuōrbiemba. ²⁶ Kuman ŋaa kuomba siremman-kūngu-i, Moisiŋ piiye dāamu nan bilaa pērfielu‡ man du maama-i Diilonj-nelma-na terienju man nuō-i, na saa kalan ku terienju-i wēi? Ma nyēgāan terienju-na wuō: Diilonjo gbīē Moisi-i wuō: *«*Abiramu Diilonjo yaa muōno-i, *Isaki Diilonjo yaa muōno-i, *Yakōbu Diilonjo yaa muōno-i.»*§ ²⁷ Ku pigāan wuō Diilonjo-i cicēlmantaan-wuonjo, bikuon-wuonjo sī. Na piera bōi.»

† **12:19** Anjnamma tiyemman-sebe (Deutéronome) 25.5-6

‡ **12:26** Helman-sebe (Exode) 3.2-6 § **12:26** Helman-sebe (Exode) 3.2,6

*Nelma man dii yungu Diilon-nelma-na
(Matie 22.34-40; Like 10.25-28)*

28 *Anjinamma pigaatienjo nanj unj daa Yesu suyaa *Sadusiebaa-ba siema, wuɔ piε u caan-nu a yuu-yo wuɔ: «Diilonj unj ciεra i tiε wuɔ hūmienja manj hiere, hade-i yungu?»

29 Yesu wuɔ cira: «Hūmelle manj yungu, di yaa daade: <*Isirahel-baan namaa, karaan na tūnni-i! Diilonjo yaa Itienjo-i u diei yonj. 30 Nsaaya η dɔl Itienjo-i Diilonjo-i baa η huɔŋga-i hiere, baa η kusungu-i hiere, baa η añjɔguɔma-i hiere, baa η fɔŋgũɔ-i hiere.>*

31 Mamanj cuu mafamma-i ma yaa daama: <Nsaaya η dɔl η nanoljo-i ηaa niŋ dɔl η fεε duma.† Diilonj unja i tiε wuɔ hūmienja manj hiere, a hāi-waanj daaya yaa yungu.»

32 Anjinamma pigaatienj wuɔ cira: «Hāalátie, η waanjinonjo, Diilonjo dii u diei yonj, unanjo si dii yanja nanja. 33 Terienju fanju-na, ku saaya neliεnjo neliεnjo, u dɔl-o baa u huɔŋga-i hiere, baa u añjɔguɔma-i hiere, baa u fɔŋgũɔ-i hiere; aa u saaya u dɔl u nanoljo-i ηaa unj dɔl u fεε duma. Kufanju bɔyaa tāmman-niini pāmna-na.» 34 Yesu wuɔ ne da u siyaa-yo baa cēcēmungu. Wuɔ cira: «ŋ saa maa baa *Diilon-nelle-i.» A hel mafamma-na, molo saa tiraa siε yuu-yo baa wεima.

*Konkortienjo bige-i baa Davidi-i?
(Matie 22.41-46; Like 20.41-44)*

35 Ku huonju-na, Yesu wuɔ biε Diilon-nelma-i tuɔ piiye u pigaan nuamba-i *Diilodubuɔ-i-na aa ji yuu-ba wuɔ: «Bige-i ciε Diilonj unj paa

* 12:30 Anjinamma tiyemman-sebe (Deutéronome) 6.4-5 † 12:31 Buolman-sebe (Lévitique) 19.18

nuŋgu-i aa saan *Konkortienjo man, *ānjīnamma pigāataamba ta ba piiye wuɔ u ka waa *Davidi hāayēlŋo? Ba taara ba wan wuɔ niε dumaanjo-na? ³⁶ Ma sī Davidi fuɔ fεɛ-i, *Diilon-Ÿalle ciε u nyεgēŋ-ma wuɔ:

Itienjo gbɛ mi Tienjo-i wuɔ:

«Jo ŋ ji tɛna mi caan-nu

aa ŋ yan mi mal ŋ bigāarāamba-i hā ŋ ce ŋ bāanġu-i bεi.»†

³⁷ «Diilon ŋ pāa nuŋgu-i aa saan Konkortienjo man, Davidi fuɔ fεɛ bi-yo u Tienjo, u ce niε aa ce u hāayēlŋo yon?»

Yesu friiye ānjīnamma pigāataamba-i

(Matie 23.1-36; Like 20.45-47)

Nuɔmba bɔi waa ta ba nu Yesu tuɔ piiye. U nelma taa ma dɔlnu-bɛi ma cor. ³⁸ Wuɔ tuɔ piiye baa-ba wuɔ: «Bilaan na fεɛ, baa na ta na ce *ānjīnamma pigāataamba temma-i, ba maacemma saa fa: Ba hinu ba dii jonġorbōmbōmbaa, aa da ba waa nuɔmba-na, ba taara ba ta ba piε ba jaal-ba. ³⁹ Da ba suur *Diilonelhāalādūŋgu-na, sisɔ da ba kā källe man nuɔ-i, ba taara ba tɛna yaan-na. ⁴⁰ Da ba ce ba bel diilonjo-i a hūu bikulcaamba nagāŋ-niini-i wuo-ni, a ne da da ba'a ba cārā Diilonjo-i ba cārā-yuɔ da agaga wuɔ nuɔmba cira bafamba faa. Kuman ka haa-bɛi, ku ka balan cor.»

Bikulciεŋo nanjo maama

(Like 21.1-4)

⁴¹ Ku huonġu-na, Yesu wuɔ kā ka tɛna kekerienġu caanġu-na *Diilodubuɔ-i-na tuɔ ne

† 12:36 Gbɛlieman-nalāanġu (Psaume) 110.1

nuamba ta ba dii ba gbein̄a-i ba h̄a Diilon̄o-i. Waamba b̄oi taa ba k̄a ba dii gbeib̄õmb̄õmbaa. ⁴² Bikul̄es̄üntien̄o nan̄o jo ji dii t̄amabien̄a h̄ai. ⁴³ Yesu wūo b̄i u *h̄aal̄abiemba-i a tūo piiye baa-ba wūo: «Yaan̄ mi wan̄ nin̄sōn̄o-i baa-na: Cien̄ daa un̄ diyaa kuman̄, ku maaraa banamban̄ diyaa kuman̄ hiere. ⁴⁴ Bafamba paraa dii aa yan̄ boluon̄gu; nga cien̄ daa un̄ diyaa kuman̄, ku yaa waa u yun̄gu-na yon̄; kun̄angu si dii yan̄ga nan̄ga.»

13

Maman̄ ka da nelbiliemba-i aa miwaan̄o sūo dūo t̄i

(Matie 24.1-2; Like 21.5-6)

¹ Yesun̄ jūo tūo hel *Diilodubūo-i-na, u *h̄aal̄abilon̄o nan̄o tūo piiye baa-yo wūo: «H̄aal̄atie, ne dubūo daayo temma-i! Ne ban̄ maa-yo baa t̄amp̄ien̄a man̄! A faa cor!»

² Yesu wūo cira: «Ŋ daa d̄un̄gu man̄ daaku-i ke? Yiin̄gu dii baa yiin̄gu ku ka fara hiere h̄iema-na!»

(Matie 24.3-14; Like 21.7-19)

³ Ban̄ kaa hi *Olivi-tibinni-t̄anun̄gu-i, Yesu wūo t̄iena bir u yaan̄ga-i *Diilodubūo-i-na. A ne da hūon̄gu fan̄gu-na, Pier baa Sake baa Ns̄aa, a naara Andere, ba yaa waa baa-yo yon̄. Baa yuu-yo wūo: ⁴ «H̄aal̄atie, nin̄ waan̄ nelma man̄ daama-i, ma ka ce yaku-i? Aa i ka ce nie sūo ma cemman̄-hūon̄gu-i?»

⁵ Yesu wūo cira: «Gb̄aan̄ molo baa ji pira-n̄ei.

⁶ Nuamba b̄oi ka jo ji bīe mi yerre-i ce-de bafamba diele. Uman̄ dūo jo, u ka cira wūo Diilon̄ un̄ p̄aa nun̄gu-i wūo u ka saan̄ *Kon̄kortien̄o man̄, u yaa ufan̄o-i. Ba ka pira nuamba b̄oi. ⁷ Da na ji da

berru ce terni-na hiere, baa na tie holle. Mafamma saaya ma ce, nga miwaanjo tɪmma'i sie pãŋ waa huɔŋgu fanɟu-na. ⁸ Nuɔmba kaa ta ba gãŋ siyaabaa siyaabaa, baa nilɛiŋa nilɛiŋa. Hiema kaa ta ma wuɔra ma sagalla. Nyulmu kaa bi waa. Nifanni-i daani-i hiere hãaŋo. Ku domma'i dumaanjo-na.

⁹ «Namaanjo-i, mi ka gbuya-nei jina. Ba ka bi-na fãamaambaa-ba wulaa. Ba ka muo-na *Diilonelhãalãdũnni-na. Ba ka kã baa-na fõŋgõtaamba wulaa, baa nellentaamba wulaa meɪ maama-na. Huɔŋgu fanɟu'i nuɔ-i na ka da na fere piiye mi maama-i baa-ba. ¹⁰ Aa miwaanjo suɔ duɔ tɪ, nuɔmba-i nilɛiŋa-na hiere ba saaya ba nu *Neldɔdɔlma-i ka saa. ¹¹ Da ba ji bel-na ta ba kã baa-na fãamaambaa-ba wulaa, baa na tie holle wuɔ na sie ka suɔ naŋ ka waŋ maman. Da na ka hi, maman da ma ka par hã-na, na waŋ ma yaa-i. Ma sie ji hel namaa hõmmu-na, ma kaa hel *Diilon-Ÿalle huɔŋ-na.

¹² «Banamba kaa bel ba fereŋ hãmba-i a hã ba ko-ba, banamba ba fereŋ mɔlbaa, banamba ba bisãlmba, banamba bi sire pu baa ba bĩncuɔmba-i aa ce ba bel-ba ko-ba. ¹³ Nuɔmba-i hiere ba kaa bigãaŋ-na meɪ maama-na. Nga uman duɔ nyaar ji hi ku bãlma-i, kutienjo ka kor.»

(Matie 24.15-28; Like 21.7-19)

¹⁴ «Nuɔni man da ŋ kalan terien daaku-i, ŋ gbãŋ kpelle ŋ suɔ ku yungu-i. Da na ji da Terbiɛnatienjo juɔ ji tɛna terienɟu man u saa saaya u tɛna-kuɔ*, namaa naman da na ji waa *Yude-i-na, na ta na gbar na kã tãnniŋ. ¹⁵ Uman duɔ ji waa u dũŋgu dɔrɔ-i-na, u hiire u tuɔ gbar; u baa cira u suur

* **13:14** Daniel (Daniel) 9.27; 11.31; 12.11

bie bĩṅkũṅgu dũṅgu-na. ¹⁶ Umanṅ duṵ ji waa suonṅ-nu, u baa cira u jo cĩiṅ-nu ji bie waanṅ-jonṅoruo. ¹⁷ Kusũntaamba-i baa biantaamba-i, sũlma haraabɛi yinni fanni-na. ¹⁸ Taa na cãrã Diilonṅ-o-i ku baa ji ce waanṅ-huṵṅgu. ¹⁹ Diilonṅ uṅ jĩena miwaanṅ-o-i ji hi baa nyunṅo, yaahuolo manṅ temma-i saa da nelbiliemba-i, u'i ka da-ba yinni fanni-na. Aa da ma hel ufanṅ-o-na, u temma sa ji da-ba. ²⁰ Kuṵ Itienṅ saa naa hiel kunanṅgu yĩṅ daani-na, molo naa saa kor. Nṅa u yufellenṅ hilaa bamanṅ nuṵ-i, u niɛ ba yaa-i aa hiel kunanṅgu niɛ.

²¹⁻²² «Na saa da, coikartaamba ka ta ba jo; umanṅ duṵ jo, wuṵ Diilonṅ uṅ pãa nunṅgu-i wuṵ u ka saanṅ *Konṅkortienṅo manṅ, u yaa ufanṅ-o-i, banamba ka cira bafamba *Diilonṅpuṵrbiemba. Ba ka ce nelma bɔi baa gbɛɛ-weima bɔi da ba pira halle Diilonṅo yufellenṅ hilaa bamanṅ nuṵ-i. A ce dumaanṅ-o-na, umanṅ duṵ ji gbɛ-na wuṵ Diilonṅ uṅ pãa nunṅgu-i wuṵ u ka saanṅ Konṅkortienṅo manṅ uu dii bande, sisṵ uu dii daalɛi, baa na hũu-ma, u tãal-na. ²³ Terienṅgu fanṅgu-na, bilaanṅ na fɛɛɛ, mi gbuṵya-nei jĩna.»

(Matie 24.29-31; Like 21.25-28)

²⁴ «Yaahuolo daa duṵ tuṵ bãl, *bãanṅgu ka bir cure, cɛiṅo ka ce da bĩntũu.* ²⁵ *Mṵɛṅa ka par diire, bĩmbĩnni manṅ dãrṵ-i-na hiere ni ka halanṅ ni fonni-na.* †

²⁶ «Huṵṅgu fanṅgu'i nuṵ-i ba ka da *Molonṅ-Bienṅo jo duherru-na. Ba ka da u yuntesĩnni-i baa u bɔbɔima-i. ²⁷ Duṵ jo, u yufellenṅ hilaa bamanṅ nuṵ-i, u ka ce *dãrṅpuṵrbiemba wuṵra terni-na hiere baa hĩema-na hiere a tigiinṅ-ba terduṵṅ-nu.»

(Matie 24.32-35; Like 21.29-33)

† **13:25** Niɛṅ Isayi sebe-i-na (Ésaïe) 13.10; 34.4.

28 «Na saa da *yensãan̄gu-i, da na ji da ku caa fiɛlu-i, na bi suɔ kerre ifelle hii. 29 Kuuduɔŋgu yaa-i, da na bi ji da maman̄ daama ce, na saaya na suɔ wuɔ *Molon̄-Biɛŋo jomma piyaa. 30 Mi wan̄ ninsoŋo-i baa-na, nel daama ka ce hi fiɛfiɛ ku nuɔmba namba aa ba suɔ ku. 31 Dɔrɔ-i baa hiɛma-i ni ka gbuo, ŋga mɛi nelma sa ji gbuo dede.»

(Matie 24.36-44)

32 «Ŋga kuman̄ ŋaa yiin̄gu fan̄gu fɛrɛ-i, sisɔ huɔŋgu fan̄gu fɛrɛ-i, molo sa suɔ-ku. Halle *dɔrɔpɔuɔrbiemba famba fɛrɛ-i dɔrɔ-i-na baa Bɛpol̄ŋ fuɔ fɛrɛ-i, ba sa suɔ-ku. Tuoŋo yaa suyaan̄-kuŋ u diei yon̄. 33 Nan̄'a na sa suɔ yiin̄gu-i, baa na duɔfũŋ. 34 Mi gbãa saa-ku baa naacol̄ŋo nan̄ maama. U taa u kã nelle. Uŋ'a u ta, u dii u dumɛlle wɛima-i hiere u maacembiemba nan̄-na; nɛliɛŋo nɛliɛŋo baa u maacemma. Uŋ ciɛ mafamma-i, u wan̄ baa uman̄ taa u niya fondumɛlle-i wuɔ: «Baa duɔfũŋ!» 35 Terien̄gu fan̄gu-na, baa na bi duɔfũŋ, na sa suɔ dumɛllentien̄ uŋ ka jo huɔŋgu man̄ nuɔ-i: U ka jo dãnambãan̄-nu wa, isuɔhollen̄ wa, kɔhɔlaamba-na wa, cucuuyun̄-nu wa, na sa suɔ. 36 Duɔ fiɛ jo huɔŋgu huɔŋgu, na baa yan̄ u jo ji da na duɔfũŋ. 37 Min̄ waan̄ maman̄ daama-i baa-na, mi bi wan̄ maaduɔma famma yaa-i baa nuɔmba-i hiere wuɔ ba baa duɔfũŋ.»

14

Ba saa Yesu belman̄-maama-i

(Matie 26.1-5; Like 22.1-2; Nsãa 11.45-53)

1 *Diilojigãntaamba yuntaamba-i, baa *ãnjɛnamma pigãataamba taa ba taara nelma da ba cure Yesu-i gbãa bel-o ko-yo. *Kɔrsinni

timmari-ponsaanju-i, baa *bar'a ba sa dii siini-i *buruo man nuɔ-i u kungu juɔ tɛ yinni hai aa da ni hi, ² baa ta ba piye wuɔ: «I saa saaya i bel-o ponsaanju hɔlma-na ni ma'i si ku ka du.»

*Cieŋo naŋo kũna natikolo Yesu yungu-na
(Matie 26.6-13; Nsaa 12.1-8)*

³ Yibienɔ faŋa-na Yesu waa Betani baa u *haalabiemba-i tuɔ wuo niiwuoni *jardaman waa Simɔ man nuɔ-i u dumelle-na. Cieŋo naŋo jo baa natikolo naŋo *alabati-kamoelen. Natikolo faŋo cie baa *naar-yɔmma ma kula. U sullu waa kpelle. Uŋ juɔ, wuɔ kaya kamoele nungu-i aa kũna natikolo-i Yesu yungu-na. ⁴ Nuɔmba man waa, banamba hɔmmu paŋ du baa cieŋ daayo-i. Baa ta ba piye wuɔ: «Bige-i cie u biɛna natikolofɛiŋ daayo-i temma-i? ⁵ Uu naa gbãa suor-o *deniebaa nuɔsũɔ komuɔŋa ndii a kãyã sũntaamba-i.» Aa ta ba waana. ⁶ Yesu wuɔ gbẽ-ba wuɔ: «Yaan cieŋo fiisa! Bige-i cie na ta na guɔla u huɔŋa-i? Uŋ cie kuman miɛ daaku-i, ku faa. ⁷ Sũntaamba-i dii baa-na bãangu-i baa isuɔngu-i; na gbãa kãyã-bei huɔŋgu man dɔlaanu-nei. Nga muɔmi si dii baa-na gbula. ⁸ Cieŋ daayo cie u kuusaanungu yaa-i: U kũna natikolo-i miɛ tuɔ cie mi kuliŋ-yiŋgu yaa-i. ⁹ Yaan mi wan ninsoŋo-i baa-na: *Neldɔɔlma da ma wan teriŋgu teriŋgu hiɛma-na bande-i-na, cieŋ daa uŋ cie maman daama-i, ba ka bi ta ba wan-ma nuɔmba ta ba suɔ-ma.»

*Yuda suuraa Yesu-i
(Matie 26.14-16; Like 22.3-6)*

¹⁰ Yesu *hāalābien cīncieluo ba hāi baamba-na, ba naŋ bīŋ uman *Yuda-Isikaro-i, wuɔ ta ka wan baa *Diiløjigāntaamba yuntaamba-i wuɔ fuɔ gbāa kāyā-bɛi ba bel Yesu-i. ¹¹ Kuɔ gbuu silaa dɔlnu-bɛi. Baa pā nuŋgu baa-yo wuɔ duɔ gbāa ce-ma, ba ka hā-yo gbeiŋa. Yuda wuɔ doŋ tuɔ taara uŋ ka ce dumaa ba bel Yesu-i.

Yesu ce kɔrsinni tīmman-ponsaanġu-i baa u hāalābiemba

(Matie 26.17-25; Like 22.7-14,21-23; Nsāa 13.21-30)

¹² *Baŋ'a ba sa dii siini-i *buruo maŋ nuɔ-i u ponsaanġu yidiɛlāŋgu-na, baŋ koŋ *kɔrsinni tīmman-ponsaanġu niikonni-i yiingu maŋ nuɔ-i, Yesu *hāalābiemba yuu-yo wuɔ: «Hāalātie, ŋ taara i ka ce kɔrsinni tīmman-ponsaanġu niwuoni-i terieŋ haku-i nuɔ-i a hā-ni?» ¹³ Yesu wuɔ wan baa ba hāi wuɔ: «Kāaŋ neller-huɔŋga-na na ka da naa-colŋo naŋo tūyāa hūmman-būnaŋga, na cu u huɔŋ-nu. ¹⁴ Duɔ ka suur dumelle maŋ nuɔ-i, na suur baa-yo. Da na suur, na wan baa dumellentieŋo-i wuɔ hāalātien wuɔ u pigāaŋ-na dūŋgu maŋ uŋ ka hā-yo baa-ku u wuo kɔrsinni tīmman-ponsaanġu niwuoni-i baa u hāalābiemba-i. ¹⁵ U ka pigāaŋ-na dubuɔ naŋo dɔrɔ-i-na. U tigiin tī; bimbinni-i dii-yuɔ. Na ce niwuoni-i kusuɔŋ-nu'i i ka wuo.» ¹⁶ Hāalābiemba ta. Baŋ kāa ka hi, ba bi da-ma ŋaa Yesuŋ waan-ma dumaa. Baa ce niwuoni-i.

¹⁷ Bāaŋguŋ juɔ suur, Yesu wuɔ jo baa u hāalābien cīncieluo ba hāi baamba-i. ¹⁸ Baŋ juɔ tɛna ta ba wuo niwuoni-i, Yesu wuɔ cira: «Yaan mi wan ninsoŋo-i baa-na: Na hɔlma-na, unaa ka hel mi huɔŋ-nu; kutieŋo-i dii tuɔ wuo baa-mi bande-i-na.»

19 Ba yammu pãŋ vãa. Baa ta ba yuu-yo ba da-ba-diei. Umanj duɔ puur wuɔ: «Hãalãtie, muɔmei wei?»

20 Yesu wuɔ cira: «Kutienjo dii hãalãbienj cɪncieluo ba hãi baan namaa hɔlma yaa nuɔ-i; kutienjo wuo baa-mi kaladuɔŋ-nu. 21 *Molon-Bienjo ka ku ŋaa Diilonj-nelmanj waan-ma dumaa, nuharunju si dii-mei. Nŋa umanj ka hã-ba baa-yo ba ko-yo, sũlma haraa kutienjo-na; bɔlbɔl uu naa baa honj.»

(Matie 26.26-30; Like 22.15-20; Kor. d̄ɛ. 11.23-25)

22 Banj waa ta ba wuo niwuoni-i, Yesu wuɔ ji biɛ *buruo, aa jaal Diilonjo-i aa bũlnu-yuɔ hã-ba aa cira: «Hũyãan, mi kũɔma yaa daama.» 23 Ku huonju-na, u biɛ duvẽŋo ciinj-na aa jaal Diilonjo-i aa hã-ba baa-yo ba nyɔŋ hiere. 24 Banj juɔ nyɔŋ t̄i, wuɔ cira: «Mi tãmma yaa-i; tobisifɛlenninj-tãmma yaa-i. Ma ka kũnna nuɔmba bɔi maa-na.» 25 Aa cira: «Yaan mi wanj ninsonjo-i baa-na: Ni *Diilonj-nellenj s̄i, mi siɛ tiraa nyɔŋ duvẽŋo.» 26 Ku huonju-na, baa hãl nɛini gbɛliɛŋ Diilonjo-i aa sire ta kã *Olivi-tibinni-tãnunju-na.

Yesu gboya Pier wuɔ u ka ctina-yuɔ

(Matie 26.31-35; Like 22.31-34; Nsãa 13.36-38)

27 Yesubaa-banj kãa *Olivi-tibinni-tãnunju-na, Yesu wuɔ tuɔ piiye baa u *hãalãbiemba-i wuɔ: «Ma nyɛgãan Diilonj-nelma-na wuɔ: «*Mi ka ko anc̄inanjo-i aa yanj tũlmba pisallã.*» *» Yesu wuɔ cira: «Terienju fanju-na, namaa na ka nanna-miɛ hiere. 28 Nŋa da mi ji sire, mi ka kã ka cie-na *Galile-i-na.»

* 14:27 Sakari (Zacharie) 13.7

29 Piɛr wuɔ cira: «Banamba da ba fiɛ nanna-niɛ, muɔ fuɔ mi cɛraa mi nanna-niɛ.»

30 Yesu wuɔ cira: «Piɛr, mi waŋ ninsoŋo-i baa-ni, nyuŋgo daayo-na, isuɔduɔŋ daaku-na, kɔhɔldiɛlɛŋo siɛ hi tir bu, ŋ ka cɛina-miɛ da i siɛi wuɔ naŋ sa suɔ-mi.»

31 Piɛr wuɔ dii u naŋga-i dɛamu-na wuɔ da ba fiɛ'a ba ka ko-ba ba hɛi-i-na, fuɔ cɛraa u cira u sa suɔ-yo. Banamba bi waŋ maaduɔma.

*Yesubaa-ba kɛa Getisemane
(Matie 26.36-46; Like 22.39-46)*

32 Ku huɔŋgu-na, Yesubaa-ba sire kɛa teriɛngu naŋgu-na ba bi-ku Getisemane. Baŋ kɛa, Yesu wuɔ waŋ baa u *hɛalɛbiɛmba-i wuɔ: «Tiɛnaanɛ bande mi ka cɛrɛ Diilonɔ-i aa jo.» 33 Uŋ'a u ta, wuɔ ta baa Piɛr, baa Sake a naara Nsɛa. Baŋ kɛŋ hɛmelle-na, u holle doŋ ta di tie, korma ta ma da-yo. 34 Wuɔ waŋ baa-ba wuɔ: «Mi huɔŋga si dii huɔŋga; tiɛnaanɛ bande na cie-mi. Baa na duɔfɛŋ!» 35 Aa kɛa yaŋ-na cɛllɛ ka dɛuna tuɔ cɛrɛ Diilonɔ-i wuɔ duɔ siɛ u baa yaŋ yaahuolo daayo haa-yuɔ. 36 Uŋ waŋ mamaŋ ma yaa daama, u ciɛra: «Baba, wɛima si dii mamaŋ gbɛa yar-ni cemma, jande maaya yaahuolo daayo-i muɔ-na; ŋga baa fer-muɔ, ce-ma niŋ taaraŋ ma ce dumaa.»

37 Ku huɔŋgu-na, wuɔ sire duɔ ji ne Piɛrbaa-ba-i; a jo ji da ba kuraa duɔfɛŋ. Wuɔ cira: «Simɔ, ŋ duɔfɛŋ wɛi? Halle ŋ saa gbɛa tiɛna da huɔŋgu cɛllɛ, ŋ yaŋ duɔfɛmmu nuɔl-ni. 38 Baa na duɔfɛŋ, taa na cɛrɛ Diilonɔ-i wɛima baa gbɛa tɛal-na dii-na kuubabalaŋgu cemma-na. Anfafamma cemmaŋ-maama dii nelbilonɔ huɔŋga-na, ŋga ku fɛŋgɛɔ yaa si

dii-yuɔ.» ³⁹ Uŋ waan mafamma-i, wuɔ tiraa bir ta ka cārā Diilonɔ-i baa nelduɔŋ daama yaa-i.

⁴⁰ Uŋ kaa cārā tī aa bir jo hāalābiemba wu-laa, wuɔ jo ji da duɔfūmmu yirii-ba. Ba saa suɔ ban̄ ka wan̄ maman̄ baa-yo. ⁴¹ Wuɔ tiraa bir ta. Uŋ kaa bir tuɔ jo sielin̄-jomma-i, wuɔ jo ji gbē-ba wuɔ: «Na saa duɔfūŋ ye dumaa wɛi? Ku hii. Ba ka hā āmbabalmanciraamba baa *Molon̄-Bieŋo-i. ⁴² Siiren̄ i ta, uman̄ ka hā-ba baa-mi u'i juɔŋ daayo.»

Yesu belma hii
(*Matie 26.47-56; Like 22.47-53; Nsāa 18.3-12*)

⁴³ Nelma saa ji tī Yesu nun̄gu-na, ba'a ba ne da *Yuda juɔ ji tuɔ yiera baa nelpūŋgu nan̄gu u huon̄gu-na. Yuda nun̄gu waa baa u *hāalābien̄ cīncieluo ba hāi baamba-i. Baman̄ waa baa-yo, banamba waa baa jigāmmu, banamba bōɛŋa. *Diilojigāntaamba yuntaamba-i, baa *ānjīnamma pigāntaamba-i, a naara nelle bīncuɔmba yaa naa puɔraa-ba.

⁴⁴ A ne da ban̄'a ba jo, Yuda gbuɔya-bei wuɔ: «Da mi ka pūrā uman̄ jaal-o, u yaa-i, na bel-o fafamma na kā baa-yo.» ⁴⁵ Ban̄ juɔ ji hi, wuɔ piɛ Yesu caan̄-nu aa naa cira: «Hāalātie» aa pūrā-yuɔ jaal-o. ⁴⁶ Baman̄ waa u huon̄gu-na baa bi pāŋ piɛ bel Yesu-i. ⁴⁷ Hāalābilon̄o nan̄ wuɔ pāŋ fa u jigāŋga-i hiel-ka a jafūŋ *Diilojigāntaamba yun-tien̄o maacembilon̄o tūŋgu-i a yer-ku. ⁴⁸ Yesu wuɔ cira: «Na hilaa baa jigāmmu baa bōɛŋa da na ji bel-mi ŋaa cuoyuo muɔ. ⁴⁹ Ma sī i da i-naa yinni man̄ jon̄ *Diilodubuɔ-i-na kɛ? Mi kā mi wan̄ Diilon̄-nelma-i mi pigāŋ nuɔmba-i kusuɔŋ-nu'i. Bige-i ciɛ

na saa siɛ bel-mi? Nga mamanɲ nyɛgãanɲ Diilonɲ-nelma-na, ma saaya ma ce ku'i ciɛ.» ⁵⁰ Hãalãbiemba gbar hiere aa yanɲ-yo.

⁵¹ Baɲ bilaa Yesu-i ta ba kã baa-yo, naacom-bilonɲo nanɲo cu ba huonɲ-nu. Naacombilonɲo fanɲ wuɔ naanɲ kompanɲa yonɲ u kũɔma-na. Bamanɲ bilaa Yesu-i, baa kã nii-yuɔ da ba bel-o. ⁵² Wuɔ nanna kompanɲa-i hã-ba aa gbar tãmporuonɲgu.

*Ba kãa baa Yesu-i Yuifu ba nellentaamba wulaa
(Matie 26.57-68; Like 22.54-55,63-71; Nsãa
18.13-14,19-24)*

⁵³ Baɲ bilaa Yesu-i, baa kã baa-yo *Diilojigãntaamba yuntienɲo ciɲgu-na. *Diilojigãntaamba yuntaamba-i, baa nelle bɪncuɔmba-i, a naara *ãnjɪnamma pigãataamba-i, baa jãnu ba-naa terienɲgu-na. ⁵⁴ A ne da baɲ taa ba kã baa Yesu-i, Pier wuɔ yanɲ ba maa aa suɔ cu ba huonɲ-nu kã ka suur baa-ba Diilojigãntaamba yuntienɲo ciɲgu-na. Unɲ suurii, wuɔ kã ka tuɔ yiraanɲ dãamu baa bamanɲ niɛyanɲ dumelle-i.

⁵⁵ Diilojigãntaamba yuntaamba-i a naara *nellentaamba-i, baa ta ba taara ãntãalãmma da ba haa Yesu-i-na da ba gbãa ko-yo, nɲga ma saa dɔl-ba. ⁵⁶ Nuɔmba bɔi taa ba kar coima-i ba haa-yuɔ, nɲga ba nelma taa ma hel ma-naa honniɲ. ⁵⁷ Bananɲ baa sire baa coinɲ daama-i ta ba piie wuɔ: ⁵⁸ «I nuɔ u ciɛra wuɔ: «Nelbiliembanɲ maa *Diilodubuɔ manɲ daayo-i, mi ka muonu-yuɔ aa ma uufɛɲɲo yinni siɛi hɔlma-na; ufanɲo siɛ waa nelbilienɲ uumanɲo.»

⁵⁹ Halle baɲ fiɛ wanɲ mafamma-i, ma saa ce kuuduonɲgu. ⁶⁰ Diilojigãntaamba yuntienɲ wuɔ sire yiɛra nuɔmba-na aa naa cira: «Naacolɲ nuɔ,

ban cāl-nin nan'a niɛ?» ⁶¹ Yesu saa sen sūnunu yuɔ. Wuɔ cira: «Diilonɔ un pāa nunɔgu-i wuɔ u ka saan *Konkortienɔ man, u yaa nuɔno-i wei? In tuɔlnun Diilonɔ man, fuɔ biɛno'i nuɔno-i wei?»

⁶² Yesu wuɔ cira: «Muɔmei.» Aa naa cira: «Yiingu dii baa yiingu na ka da *Molon-Biɛno tɛnaana Itienɔ caanɔgu-na. Na ka da u hilaa dɔrɔ-i-na duherru suuye-yuɔ u tuɔ jo.» ⁶³ Un waan mafamma-i, Diilojigāntaamba yuntienɔ huɔn kaa pān du; wuɔ fa fuɔ fɛrɛn jonɔgorbaa-ba-i taalnu-bei aa naa cira: «Ii si dii die ka tiraa yuu molonɔ! ⁶⁴ Un tuoraaya Diilonɔ-i namaa na'a niɛ?» Baa sire hiere wuɔ u cālāa, kɛrɛ u saa baa kuliingu. ⁶⁵ Banamba pān ta ba tu taalni yuɔ, aa naa vaa u yufienɔ-i aa ta ba dudul-o. Da ba dudul-o, ba yuu-yo wuɔ: «ŋ suyaa uman muyaa-ni wei? Bi kutienɔ yerre-i i ne!» Baman naa niɛyan dumelle-i, baa bel-o ta ba caa u tūnni-i.

Pier ciinaana Yesu-i

(Matie 26.69-75; Like 22.56-62; Nsāa 18.15-18,25-27)

⁶⁶ Ban taa ba ce Yesu-i kpāncōlgūɔ faɔno-i, Pier waa yogo hɛma-na† dumellen-huɔnɔga-na. *Diilojigāntaamba yuntienɔ maacembilonɔ‡ nanɔ jo ⁶⁷ ji da u yiraan dāamu-i. Wuɔ ne-yo da kelkelkel aa cira: «Ma sɪ nuɔ n waa baa Nasaretitaan Yesu-i kɛ?»

⁶⁸ Pier wuɔ cira: «Ciɛn nuɔ, mei saa suɔ n nelma yaanɔga-i; n taara n wan wuɔ niɛ?» Un waan mafamma-i, wuɔ pān hel ka yiera fondumelle-na. [Kɔhɔldiɛlān wuɔ don tuɔ bu.]

† **14:66** Ba waa baa Yesu-i sānkānsɔ-dɔrɔ. ‡ **14:66** Maacembilon daayo waa ciciɛnɔ a saanu baa manan nyegāan girekimma-na.

69 Uŋ kãa ka yiera fondumelle-na, maacembilon daayo daa-yo. Wuɔ tuɔ piye baa bamaŋ waa dumelle-na wuɔ: «Unanjo yaa yieraaya daayo-i.»

70 Pier wuɔ tiraa ju-ma wuɔ coima. Cella, bamaŋ waa, baa gbẽ-yo wuɔ: «Ma sɪ Galileyien nuɔ ke? N ju-ma gbãŋgbãŋ, unanjo'i nuɔŋo-i.»

71 Pier wuɔ cira: «Muɔ baa Diilonjo mi sa suɔ naacolŋ daayo-i! Aa da kuɔ mi karaa coima, Diilonjo baa yan-mi!» 72 Uŋ taa u waŋ mafamma-i huɔŋgu maŋ nuɔ-i, kəhəldieləŋ wuɔ doŋ tuɔ bu hãalŋbumma-i. Yesuŋ ŋa naa waŋ mamaŋ baa-yo wuɔ: «Kəhəldieləŋo sie hi tir bu, ŋ ka ciina-mie da i siei wuɔ nan sa suɔ-mi» nelma famma pãŋ tɛnu-yuɔ. Wuɔ pãŋ nan yuŋgu tuɔ kaal.

15

*Ba kãa baa Yesu-i Pilati wulaa
(Matie 27.1-2,11-14; Like 23.1-5; Nsãa 18.28-38)*

1 Ku cuo kaala-i-na, *Diilojigãntaamba yuntaamba naar tigiin ba-naa, baa nelle bincumba-i, a naara *ãnjɪnamma pigãataamba-i. Kuu dii ŋaa *Yuifu ba *nellentaamba yaa naa naaraa tigiin ba-naa, a da ba-naa, aa bel Yesu-i vaa-yo kã baa-yo ka hã *Pilati-i baa-yo. 2 Pilati wuɔ yuu-yo wuɔ: «Yuifu ba nellentienjo yaa nuɔŋo-i wei?»

Yesu wuɔ cira: «Muɔmei.» 3 Diilojigãntaamba yuntaamba doŋ ta ba cãl-o baa nelma boi.

4 Pilati wuɔ yuu-yo wuɔ: «Baŋ cãl-nin balbalbal nan'a nie?» 5 Yesu saa ji seŋ sũnuŋgu yuɔ. Kuɔ bir yan aa cu Pilati huɔŋga-i.

Pilati hã-ba Yesu-i wuɔ ba ka ko-yo
(Matie 27.15-26; Like 23.13-25; Nsãa 18.39–19.16)

⁶ Belle belle, *kɔrsinni timman-ponsaan da kuɔ hi, *Pilati nanna kasobilonjo diei. Nuɔmba yaa pigãan ba yufellen-noljo u nanna-yuɔ. ⁷ Naacoljo nanjo waa kaso-i-na, ba taa ba bi-yo Barabasi. U waa baa bubɔlaamba namba. Ijieni nanj nie cie nelle-na bafamba hi ko nelienjo, baa bel-ba ka suuye-bei. ⁸ Nuɔmba sire kã Pilati wulaa dii u ciinggu-na ka ta ba cãrã-yuɔ wuɔ u hã-ba kasobilonjo-i nãa un jo u hã-ba dumaa koko. ⁹ Pilati wuɔ yuu-ba wuɔ: «Na taara mi nanna *Yuifu ba nellentienjo yaa wei?» ¹⁰ Fuɔ ferɛ wuɔ suyaa wuɔ nenemuŋgu'i cie *Diiløjigãntaamba yuntaamba bel Yesu-i ka hã-yo. ¹¹ Pilatinj yuu dumaanjo-na, Diiløjigãntaamba yuntaamba gbo nuɔmba-i wuɔ ba cira u nanna Barabasi. ¹² Pilati wuɔ tiraa yuu nuɔmba-i wuɔ: «Na'a mi ce nanj binj umanj Yuifu ba nellentienjo-i nie?»

¹³ Baa kaasinj hiere wuɔ: «Gbu-yo *daan-nu!»

¹⁴ Pilati wuɔ yuu-ba wuɔ: «U guɔlaaya bige-i?»

Baa migãan ta ba kaasinj bõmbõnj wuɔ: «Gbu-yo *daan-nu! Gbu-yo daan-nu!» ¹⁵ Pilati wuɔ hiel Barabasi-i kaso-i-na duɔ fẽ ba hõmmu-i aa naa ce ba muo Yesu-i da dei aa suɔ hã-ba baa-yo wuɔ ba ka gbu-yo daanjo-na.

Sorosibaa-banj cie karaanjo manj baa Yesu-i
(Matie 27.27-31; Nsãa 19.2-3)

¹⁶ *Pilatinj hã-ba Yesu-i, sorosibaa baa hũu-yo suur baa-yo ciinj-huɔnjo-na aa naa bi ba nabaamba jo hiere. ¹⁷ Banj juɔ, baa bie jonjorbuɔ nanjo dii

hã-yo. Jonɔgoruo fanɔ waa dãa-wuonɔ, aa naa ce huoni sũ nyantuoluo dii u yunɔgu-na. ¹⁸ Ban ciɛ mafamma-i, baa ta ba nyɛ-yo aa cira ba jaalo. Umanɔ duɔ puur wuɔ: «*Yuifu ba nellentie, mi jaalaa-ni!» ¹⁹ Aa ta ba muo u yunɔgu-i baa gboruonɔgu aa ta ba tu taalni yuɔ, aa naa ta ba cor ba dũuna u yaanga-na. ²⁰ Ban juɔ nyɛ-yo ye huonɔgu manɔ nuɔ-i, baa hiel ba jonɔgorbuɔ-i u nuonɔgu-na aa bir dii fuɔ fɛrɛnɔ bimbinni-i hã-yo aa hel baa-yo da ba ka gbu-yo *daanɔgu-na.

Yesu gbumman-huonɔgu hii

(Matie 27.32-44; Like 23.26-43; Nsãa 19.17-27)

²¹ Sorosibaa-banɔ hilaa baa Yesu-i ta ba kã da ba ka gbu-yo, baa suu baa Sireniyiɛnɔ nanɔ hilaa suonɔ-nu tuɔ jo. Ba taa ba bi-yo Simɔ. U bɛmba waa ba hã; ba taa ba bi unanɔ-i Alesãndire aa bi unanɔ-i Urufusi. Ban taa ba kã baa *daanɔgu manɔ da ba ka gbu Yesu-i, baa bel u yaa-i a haa-ku hã-yo. ²² Ban kãa baa Yesu-i terienɔgu manɔ nuɔ-i, ba bi-ku Gɔlgota, ku yunɔgu yaa wuɔ yukoluonɔ-terienɔgu. ²³ Ban hii, baa guɔl *miir baa duvɛnɔ a hã-yo wuɔ u nyonɔ. Wuɔ yagar wuɔ u sie nyonɔ. ²⁴ Baa gbu-yo daanɔgu-na aa naa ful tienɔ a cal u jonɔgorbaa-ba-i. ²⁵ Ban gbuu Yesu-i huonɔgu manɔ nuɔ-i, bãanɔgu naa bonɔ tĩ. ²⁶ Ban gbuu-yo yunɔgu manɔ nuɔ-i, baa nyɛgɛn-ku jina u yudɔrɔ-i-na wuɔ: «*Yuifu ba nellentienɔ.» ²⁷ Baa bi gbuu cuobaa-ba hã baa-yo. Unanɔ-i u nadienɔga-na, unanɔ-i u nanyuonɔgu-na. [²⁸ Mamanɔ nyɛgãanɔ Diilonɔ-nelma-na wuɔ: «*Ba diyaa-yo baa nelbabalaamba* *», ma'i saa ce daama-i wei?]

* **15:28** Isayi (Ésaie) 53.12

29 Hūncortaamba ta ba misirrā ba yunni-i aa ta ba tuora-yuɔ. Ba taa ba piiye wuɔ: «Hai daayo-i! Nan saa cira wuɔ nan ka muonu *Diilodubuɔ-i aa ma-yo yinni siei wei? 30 Kor η fεε i ne! Hi-ire daaŋgu-na i ne!» 31 *Diilojigāntaamba yun-taamba-i, baa *ānjīnamma pigāataamba taa ba bi nyε-yo aa ta ba piiye baa ba-naa wuɔ: «U kuraa banamba-i, nga u yaa daayo u sie gbāa kor u fεε. 32 Da kuɔ u yaa-i *Kor̄kortien̄o-i Diilon̄ uŋ saan̄-yo, da kuɔ u yaa-i *Isirahel-baamba nellentien̄o-i, u hiire fiefiε daaŋgu-na i ne, ku yaa i ka hūu u maama-i.» Baŋ ŋa nan̄ gbuu bamaŋ baa-yo, baa kā ba ta ba tuora-yuɔ hiere.

Yesu kuliingu-i

(Matie 27.45-56; Like 23.44-49; Nsāa 19.28-30)

33 Bāaŋguŋ juɔ hi yuhuɔŋga-i, ba'a ba ne da terien̄gu cuure hiere. Ku tiyāa dumei fuɔ bāaŋgu ji tεreŋ. 34 Kun̄ juɔ tεreŋ, Yesu wuɔ kaasiŋ da gbagaga wuɔ: «*Eloyi, Eloyi, lama sabatani?*» Ku yun̄gu yaa wuɔ: Diilo, Diilo, bige-i ciε η nanna-miε? 35 Bamaŋ waa, banaŋ baa ta ba piiye wuɔ: «Niεŋ, u bī *Eli.» 36 Unan̄ wuɔ gbar kā ka nyiε kānsaarma namma-i niisaarniŋ aa to-ma gboruon̄-nu a hā-yo wuɔ u mɔsūnya hīŋ, aa naa cira: «Yaan̄ mi hā u mɔsūnya, aa i ne si Eli ka jo ji har-o *daaŋgu-na.» 37 Yesu wuɔ tiraa kaasiŋ da gbagaga, aa bi pāŋ hūu u fεε.

38 Kompan̄ga maŋ naa karaanu *Diilodubuɔ-i, kaa pāŋ taalnu sɔmma hāi; a don̄ dɔrɔ-i-na ji hel cicaara-i-na. 39 Sorosi ba yuntien̄o nan̄o waa yiεra Yesu caaŋgu-na. Uŋ juɔ da u kuu kuliin̄ daaku-i, wuɔ cira: «Naacol̄ŋ daayo waa Diilon̄-Bien̄o kelkel.»

⁴⁰ Caamba namba bi waa yiɛra yargaa ta ba fara ba ne. Maari maŋ taa u hel Magidala-i-na u waa baa-ba baa u duoŋo-i Sake bisālāaŋo-i ba nyu-i†. A naara Salome bi waa. ⁴¹ Ba yaa naa cuu Yesu huoŋ-nu ta ba kāyā-yuɔ uŋ waa *Galile-i-na. Caamba namba naa bi nyaa u huoŋ-nu jo *Yerusalemu-i-na. Caamba faŋ baa ciinu.

Yesu fuuremma-i

(Matie 27.57-61; Like 23.50-56; Nsāa 19.38-42)

⁴² Yesuŋ hūyāa u fɛɛ huoŋgu maŋ nuɔ-i, bāaŋgu naa ta ku kā suurma-na. Aa ba *yitiɛnaŋgu waa ŋaa biŋiŋ ku temma, a ce dumaanŋo-na ba waa gbagbarramma-na. ⁴³ Naacolŋo naŋ wuɔ doŋ holle kā *Pilati wulaa ka cārā kulonŋo-i. Ba taa ba bī-yo Yosefu, u taa u hel Arimate. U waa nelbuɔ *Yuifu ba *nellentaamba hɔlma-na. U taa u niya *Diilonŋ-bāaŋgu domma-i. ⁴⁴ Pilatiŋ nuɔ wuɔ Yesu kuu, kuɔ ce-yo gbɛɛɛ. Fuɔ wulaa u kuu donduo. Wuɔ ce ba bī sorosi ba yuntienŋo-i a ji yuu-yo da kuɔ u kuu yiinaa. ⁴⁵ Sorosi ba yuntienŋ wuɔ suur ma yaanŋa-na a waŋ-ma baa-yo. Wuɔ suɔ hā Yosefu-i hūmelle-i wuɔ u ka har-o. ⁴⁶ Yosefu wuɔ kā ka sāa kompanŋa-i aa kā ka har-o *daaŋgu-na a fiŋya-yuɔ aa kā baa-yo ka fuure-yuɔ cīncorre nande-na baa naa hīŋ-de tāmpɛllɛŋ.

Baŋ kaa nanna tī, wuɔ būmal tāmpɛlle nande-i a suuye cīncorre nuŋgu-i. ⁴⁷ Maari maŋ taa u hel Magidala-i-na baa u duoŋo-i Yose ba nyu-i, baa yiɛra ne baŋ gaala Yesu-i kusuoŋ-nu.

† **15:40** Ku birii a saanu baa cerma. Ma nyɛgāaŋ girɛkimma-na wuɔ: Sake bisālāaŋo-i baa Yose ba nyu-i.

16

Yesu siire hel kuomba hɔlma-na
(*Matie 28.1-8; Like 24.1-12; Nsɛa 20.1-10*)

¹ *Yitiɛnanɔŋuŋ juɔ cor, Maari maŋ taa u hel Magidala-i-na, baa u duoŋo-i Sake ba nyu-i, a naara Salome-i, baa sɛa natikolo wuɔ ba ka kɔnna Yesu-i-na. ² Ku cuo kaala-i-na*, baa naar biɛ hɔmelle-i ta ba kɛ cɛncorre-na. ³ Baŋ kɛŋ, baa ta ba piiye wuɔ: «I kaa da hai u bɔmal tɛmpɛlle-i halan-de cɛncorre nuŋgu-na hɛ-ye?»

⁴ Baŋ kaa piɛ, baa fara da tɛmpɛlle bɔmalɛa halan. A ne da di maama saa naa fa baa bɔbɔima-i. ⁵ Baa kɛ ka suur cɛncorre-na. Ba'a ba ne da naacoloŋo naŋo tiɛnaana ba nadiɛyanɔa-na baa joŋgorpilaŋo. Korma pɛŋ ta ma da-ba. ⁶ Naacoloŋ daa wuɔ tuɔ piiye baa-ba wuɔ: «Baa na yan korma da-na, mi suyaa miɛ baŋ gbuu Nasaretitaan Yesu maŋ *daanɔu-na ko-yo, na taara u yaa-i. Uu si dii bande-i-na, u siire hel kuomba hɔlma-na. Niɛŋ, baa naa galla-yuɔ bande yaa nuɔ-i. ⁷ Kɛan na ka tɔnu u *hɛalɛbiɛmba-i baa Piɛr, wuɔ u taa duɔ ka cie-na *Galile; na ka da-yo kusuɔŋ-nu'i ŋaa uŋ ŋa naa wan-ma baa-na dumaa.» ⁸ Caan daaba kɔɔma gbuu ta ma nyɛŋ; baa hel baa gbarunɔu ta. Baŋ taa dumaanɔo-na, ba saa ka gbɛa wan wɛima baa moloŋo korma nammu-na.

Yesu caraaya Maari-i
(*Matie 28.9-10; Nsɛa 20.11-18*)

[⁹ Yesuŋ naaraa sire jumaansi cucuuyunɔu-na, u caraaya Magidalataan Maari yaa igɛna. Wuɔ duɔnya *jinabaa niehɛi fuɔ-i-na. ¹⁰ U yaa kɛa ka

* **16:2** Ku cuo kaala waa jumaansi.

tūnu Yesu wuɔrataamba-i. U kãa ka da-ba kuliŋ-kaaluŋgu-na yogo. ¹¹ Wuɔ cira: «Yesu siire, mi daayo nuɔ baa mi yufelle!» U wuɔrataamba saa hūu-ma wuɔ ninsoŋo.

Yesu caraaya u hāalābiemba-i

(Matie 28.16-20; Like 24.13-49; Nsāa 20.19-23)

¹² Ku huonŋu-na, Yesu *hāalābiemba hāi baamba namba ji ta ba kã neyelle nande-na; Yesu wuɔ bir u deŋ birma carra-bei. ¹³ Hāalābien daaba bir ka waŋ-ma baa ba nabaamba-i. Ba saa tiraa hūu bafamba maama-i.

¹⁴ Kufanŋuŋ curaa, Yesu fuɔ fɛɛ wuɔ yaŋ u hāalābiemba maŋ tīyāa cīcieluo baa u diei wuonŋo-i ba tīena ta ba wuo niuwuoni aa u carra-bei tuɔ waŋ baa-ba wuɔ: «Bige-i cie miŋ siire ba da-mi aa jo ji waŋ-ma baa-na na saa hūu-ma?»

¹⁵ Aa naa cira: «Kāaŋ nilɛiŋa-na hiere na ka waŋ *Neldɔdɔlma-i baa nuɔmba-i hiere. ¹⁶ Uman duɔ hūu-ma aa *batisen, u kuraa. Nga uman duɔ saa hūu-ma, kutienŋo ka caa. ¹⁷ Baman da ba hūu-ma, ban ka ta ba suɔ-ba dumaa ku yaa daaku: Ba ka ta ba gbuuse-miɛ aa ta ba donya *jīnabaa-ba-i, ba ka ta ba piiye nelfɛɛmma-na; ¹⁸ da ba fiɛ bel jīenŋo-i, u siɛ gbāa ce-ba bīŋkūŋgu, aa da ba fiɛ nyon puɔsɔnɔ-i, u siɛ gbāa ce-ba wɛima. Ba ka ta ba haa ba nammu-i jaamba-na aa ta ba cārã Diilonŋo-i ba sire-bei.»

Yesu tamma-i duɔ kã dɔrɔ-i-na

(Like 24.50-53; Pɔpuɔr. 1.9-11)

¹⁹ Itienŋo-i Yesuŋ juɔ piiye baa-ba tī, wuɔ nyugūŋ ka tīena Diilonŋo caaŋ-nu. ²⁰ Uŋ taa dumaanŋo-na, u *hāalābiemba ta ka ta ba wuɔra terni-na hiere

ba waŋ *Neldɔdɔlma-i. Itien wuɔ tuɔ kãyã-bei ba maacemma-na aa bi tuɔ kãyã-bei ba ta ba ce gberε-wεima ba pigãaŋ nuɔmba-i ba da ba suɔ wuɔ baŋ waŋ mamaŋ ninsoŋo.]

Diilon-nelma Tobisifeleni
New Testament in Cerma (UV:cme:Cerma)

copyright © 2011 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Cerma

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Copyright Information

© 2011, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Cerma

© 2011, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files
dated 29 Jan 2022
ff6ceee3-e395-5530-a5c5-85fce8e77c3d